

A D

Illustrissimum, & Clarissimum D. D.

ANTONIUM MAGLIABECHUM

SERENISSIMO

MAGNO ETRURIAE DUCI

A studiis proximum,

POGGII FLORENTINI

DIALOGUS,

ET

LEONARDI ARRETINI

ORATIO

Adversus HYPOCRISIM

*Ad fidem MSS. ipsius Bibliothecae nunc
primum editus, & emendata*

A

HIERONYMO SINCERO

LOTHARINGO, CABILO-

NARBONENSI

SYLVÆ-DUCIS.

Apud HENRICUM vander HOEVEN, Typo-
graphum, In Foro, 1699.

Typographus Benevolo Lectori S.

HOs Poggii Florentini Dialogos, adversus Hypocritas
ut & cultissimam Leonardi Arretini Oratio-
nem, ex Bibliotheca St. Salvatoris descripserat vir
non ineruditus, & antiquitatis studiosus, ea mente,
ut in patriam redux illos proelo subjiceret, qui cum
postea ex viro Illustrissimo & Humanissimo D. Antonio
Magliabecho Serenissimo Magna Etruria Duci à Studiis,
cognovisset eos Lugduni esse impressos, omnem operam
adhibuit, ut exemplar eorum nancisceretur, quod cum
summus ille litterarum & litteratorum Macenas &
patronus ei liberaliter concessisset, contulit illud cum MSS.
Codice Bononiensi, & alio MSS. quem illi Patavii
communicavit Vir Natalibus & Eruditione Insignis.
Postea nactus est & aliud MSS. quod cum authogra-
pho Amplissimi Viri D. Philiberti de la Mare Divio-
nensis Senatoris Dignissimi, sese contulisse testabatur
illius possessor. Hos Dialogos & hanc Orationem ad
fidem MSS. illorum castigatos & emendatos tibi,
Candide lector, exhibemus, & si tenuem nostram
opellam tibi non ingratam esse experiemur, dabimus
brevis & alios varioris notæ non inlegantes libellos.
Hisce Vale & conatibus nostris Fave.

HYPOCRITÆ.

OVes sunt habitu, astu Vulpes, actu & crudelitate Lupi. Hi sunt, qui boni videri, non esse; mali non videri, sed esse volunt. Mali sunt, & boni videri volunt; nè soli sint mali. Mali videri timent; nè parùm sint mali. Etenim minus semper malitia palàm nocuit; nec unquam bonus, nisi boni simulatione deceptus est.

D. Bernardus in Cant.

Pius II. Pontifex Romanus Opt. Max.

Commendanda est multis in rebus Florentinorùm prudentia, tum maximè, quòd in legendis Cancellariis, non Juris Scientiam, ut pleræque Civitates, sed Oratoriam spectant, & quæ vocant, Humanitatis studia. Norunt enim rectè scribendi, dicendique artem, non Bartholum aut innocentium, sed Tullium Quintilianumque tradere. Nos, tres in ea Urbe cognovimus, Græcis, & Latinis, & conditorum Operum fama illustris, qui Cancellarium alius post alium tenuere: **LEONARDUM, & CAROLUM ARRETINOS, & POGGIUM** ejusdem Reipublicæ Civem, qui Secretarius Apostolicus tribus quondam Romanis Pontificibus dictarat Epistolas.

Hæc Pius pag. 454. Histor. de Europa. Vtinam quàm fausta, ac præstabilia ipsius ætate vigeant; tam rara, ac sancta hoc ævo persisterent!

Paradoxi instar ! Hieronymum Sinc-
rum Tuum, Vir Illustriss. & Claris-
sime, veram fallacis Hypocriseos
Hypotyposim, ac descriptionem hanc
ausum inscribere ANTONIO MA-
GLIABEQUIO FLORENTI-
NO; flori, inquam, vel iuxta nominis omen
ipsius & fallere & falli prorsus nesciæ simplicita-
tis, vernantissimo; eximio candoris margarito;
germanæ probitatis imagini; inclyto veracitatis
oraculo; certissimæ fidei regulæ; sacratissimæ Re-
ligionis aræ; antiquæ simul ingenuitatis, & inte-
gritatis idæ! An non abuti nominibus; an non
officio hoc reat offecisse quam plurimum utriusque
dignitati; qui dignum latebris suis Erebiq; nocte
premendum penitus argumentum, amplissimæ No-
menclaturæ Tuæ præclara immortalique sub umbra
in lucem promens: non famæ consonum Tuæ li-
brum impræsentarium catus obtulisse, sed famo-
sum penè libellum incautus videar obtendisse? In-
congruum fanè, hoc tam ingrato scriptionis genere,
Illustrissimæ celeberrimæque Dominationis Tuæ gra-
tiam aucupari; aut edenti laudem, aut editis præ-
siliū atque ornamentum, cum tanti deiectione,
traductioneque Patroni, quæsiuisse. Non hoc è tene-
bris suis Auctorum monumenta in publicæ æstima-
tionis diem educere est; sed Clarissimæ undequa-
que auctoritati tenebras obducere: Nec tam vita
functo

functorum studiis adpromittere superstitum commendationem, plausum, immortalitatem : quàm viventi Literarum Gloriæ, deferentis sub persona detrahere, & invidiam quam-dam hujuscemodi Dedicatione conflare ; qua profectò, vt ab ingenio quidem meo alienum Opus, ità prorsus ab instituto, animoque Tuo longè alienius, Tibi evincor vendicasse. Neque verò antiqui erga Te cultus, & observantiæ meæ, tot Tibi iam pridem oppignoratæ nominibus tale ad Te debuit ire vectigal, quo parùm muneri meo, minùsque opinioni Tuæ satisfacerem ; sed planè soli nubem, Lunæ laborem Cæli serenitati nimbum opponerem ; aut obsecenas facram in ædem Harpyias immitterem ; Diuinique fœderis Arcæ Dagona rursus incesto federe maritare (importunusque magis, an sacrilegus ?) venerantis quidem specie, vota que sui nuncupantis ore, deprenhenderer. Enimverò, quod unquam infidæ Hypocriseos clientelæ tutela, ac patrocinium, intemeratæ adeò dexteræ sub obtentu, ratique pectoris Tui in adytis esse queat ? Aut quænam illius ambitioni cum Tua moderatione societas ? Quod eius feritati cum Tua humanitate contubernium ? Quæ fraudibus suis ac præstigiis cum fide Tua constantiaque nexus ? Quis vitiorum & criminum ipsius furiis, ac veneno consensus cum nivea morum animique Tui puritate, Virgineoque virtutum Tuarum cœtu, vel solo miseros omnes aspectu sospitantium, institui ullatenùs aut unquam possit coalescere ?

3

*Ante per Ignotos errabunt sydera fluctus;
Et citius nigros Sol agitabit equos.*

Ista sanè (haud quaquàm diffitebor) affectus nostri, in hæc studia calentis, igniculis frigidam affundere, & à proposito auertere, abstertereque primo quidem intuitu, nec solidè admodum, acutèque cernente, valuissent. At herclè, si rerum certa existimatio, non vulgi sensu, externam in speciem intenti, sed sapientum iudicio, interno easdem pondere admetiente, comprobanda est. *Penitusque decus*, ut ille canebat, *non fronte notandum*: Nihil profectò eiusmodi nuncupatione *παροδοξον* minùs, nihil orthodoxum magis, nihil rectius, nil æquè rationi consentiēs concinēsque, aut fieri potuit, aut fingi. Quid enim, vel dignitati Tuæ adeò consonū, vel nomini officioque meo tam consentaneum, quàm Sincera Tuum personatæ Hypocriseos bracteatos sinus, laruatos artus, fucata ora, lucemque Vespertilionum more fugientia, in conspectum hominum ac veritatis forum editione ista pertrahere; ut veluti tergemino candoris, eruditionis, gloriæque Tuæ opposito Sole consternata, & incensa, caligantque, debitum iamdiù ludibrium populorum fannis exoluat; nec tam virorum virtute longè post fata viuentium icta eminùs calamis, quàm comminùs iudicii, vultus, verborumque Tuorum acie exanimata, atque consumpta, tantò deinceps, aut euanescat ocyùs, aut viliùs obsolescat, quantò ampliori hæcenus (proh dedecus !) extitit in honore; nullumque immuni huic bellæ nocendi rursus, lac-

A 2

cèque

tēque debacchandi spatium iam superfit, hoc sub
 Alcide oppresse funditū, ac tumulata? Quid ve-
 rò æquitati coniunctiū, aut naturæ ipsi rerum ac-
 comodatiū esse potuit, quàm ut appictis umbræ
 coloribus, aut aduersantium sibi inuicem vocum
 discrimina æmuli soni concentu liquidius innotef-
 cunt; sic & huic quoque vitij fœditas, fax-
 uitia, ignavia, fraus, insidiæ, impietasque detes-
 tanda ubique gentium percrebrescerent, admiran-
 darum virtutum Tuarum è regione obiecto agmi-
 ne, illarumque pulchritudine, humanitate, assi-
 duitate, candore, gratia, pietateque, contrario-
 rum ceu disciplina quadam, non tam patefactæ,
 quàm oblitteratæ penitus & expunctæ? Ecquam
 autem eminentioris sapientiæ, benignitatisque ful-
 gore radiantem ulibi terrarum lampadem depre-
 hendissem; cuius salutari fidere ex alta Nominis
 ac patrociniij Tui Pharo, perostenso, nauigantes
 vitæ maria ad euitandum hunc societatis humanæ
 naufragijs infamem scopulum, hanc penè Scyllæam
 rabiem, & in amicitia vadis metuendam Charib-
 dym, hocque tenebrofæ voraginis cæcum præceps
 lethale cunctis ferèque ineuitabile, vehementiū
 admonerem? Ecquis Te aptior Sphingis huius am-
 bagibus explicandis Oedipus? Ecquis diuinior hisce
 nodis vindex extricandis adstitisset? Quis fortior
 huic plusquam Bebrycio latroni obruendo Pollux?
 Quis certior huic Ceto, ac Gorgoni truncandæ
 Perseus? Quis ambiguo huic Protheo retegendo,
 vinciendoque omnium optimus Aristeus, ac Me-
 nelaus, Te præter affuisset? qui tot penè trium-
 phis,

phis, quot certaminibus, nunc Tua, nunc amicorum causa, congressus cum hoc hoste, cui *nominamille, mille nocendi artes*: ita illius, ingenio Tuo, calliditatem, barbariem eloquentia, morum suauitate ferociam, vitæ integritate turpitudinem, invicta virtute improbitatem contudisti, confregisti, contriuxisti: ut non incolumi modo Tua unquam in damna prorsus assurgendi facultas; sed nè deuicto quidem atque prostrato veneni sui rabiem sibi colligendi ebibendique vis ulia iam super sit. Tibi itaque, Heros Illustriss. Clarissimeque Libellus iste iure merito sistitur, tanquam edomitæ per Te ac triumphatæ Hypocriseos, Epinicion ac Pæan immortalis, Tibi iuculenta hæc aduersus illius nequitiam Declamatio, ac Diæ salutare, indeclinabili iustitiæ lance, rectoque æquitatis examine debebantur: non modo ut beneuolentiæ cultusque erga Te mei tessera pensum qualecunque: non ad amoris tantummodo, obsequijque Tui testandam sæculis facilitatem, qua me patrijs auulsum sedibus, Tibique fermè ad nauseam inhærentem, alloquio, amplexu, beneficijs, ope, consilijs Tuis, ultra vota, vel ad inuidiam usque cumulasti: non & ut Gallici hominis, hoc est, ingenui integrique pectoris Xenium, hospitaleque munusculum, antiquæ virtutis laribus, priscique moris & honestatis pentalibus, Tuis inquam omninò manibus, inferendum: non ut recenter effossas ingenij elegantioris opes, eoque vel maximè in immortalitatis Sacrum, in Literarum omnium conditorium, & in-

A 3

exhau-

exhaustum eruditionis universæ Thesaurum, ad Te
 inquam, dumtaxat deriuandas : non quòd gentilis
 Tui Poggij, Florentiæque Alumni Leonardi titulis,
 planèque Patriæ ipsius nomine ad Te venirent : non
 quòd eloquentissimorū virorū haudquaquam erube-
 scendi scetus, adeòque Facundiæ totius Academiæ,
 Tibi, inquam, uni, committendi : non quòd ex
 instructissimæ, refertissimæque Bibliothecæ Tuæ
 sinu emissæ lucubrationes istæ peregrinas in has oras,
 ad Te iterum tanquam postliminio reversæ spontè
 sua, charitumque Tuarum vi illa magnetica attrac-
 tæ remearent : qui eas olim (vix Tibi primitus
 petitionis meæ illucescente crepusculo) ex anti-
 quis illis manu exaratis codicibus Tuis decerptas,
 & cum Laurentianæ, Domesticaque Serenissimi
 Magni Ducis Tui, aliarumque Bibliothecarum ex-
 emplaribus incredibili diligentia à Te collatas ; non
 labori parcens, non sumptui, non ulli temporis
 otio, tot principales inter & literarias ac familia-
 res curas Tuas, ad me nil tale promeritum cum
 amplissimis liberalitatis, & indulgentiæ Tuæ mo-
 numentis adnavigare iussisti. Has omnes causas
 tumultuariò à me delibatas, & id genus quam
 plurimas inscriptioni eiusmodi ritè patrocinatoras
 rationes, omissas hìc penitus, atque præteritas ve-
 lim, Vir Præstantissime, Clarissimeque, & istas
 aduersus Hypocrisim aureolas verè Di&iones Tibi
 dumtaxat addictas comitate Tua interpretere ;
 tanquam Hypocriseos osori infensissimo, fortissimo-
 que peremptori, opima spolia, duraturaque in ævum
 Tro-

Trophæa, publico perennitatis consilio auxilioque, inscriptione hac sin minus idoneus artifex, at bonus certè cultor, ac fidelis adgratulator erexerim & adornarim. Quare agè, si veterum nimia illa superstitio, minimè, sordentes vel apros, feraſque procaciores à pudiciffimæ Dianæ tholis excluſit; ſi deuiſtum Pithona Apollini, pacatas Neptuno tempeſtates, conſecta Herculi monſtra, deterſos Iridi nimbos, depulſos Æſculapio morbos, ſuperatas Bellerophonti Chimæras, ſubactos Ioui gigantas, myſterij cuiuſdam, ſeu piaculi ſacramento addicere, appingereque conſuevit: cur non id vera fides, & obſervantiæ in Te meæ religio intermerata, ſi non præſtare, at adumbrare ſaltem nuncupationis huius documento niteretur, quod erga priſcos Heroas illos, ac credita numina tot olim titulis abundè exhibuit infidelitas? Dicam planius, nec ab Ethnicorum ſacrīs execrandis hauſtum, veræque pictati nulla non ex parte conſentiens. Cur ego Clariffimi Antonij Magliabequij virtutem præſenti hoc, & ad manum ſeſe offerente honoris ſymbolo non proſequerer, ſymbolo, inquam, Hypocriſeos ſub Illuſtriſſimi ſplendidiffimique Nominis Tui pondere ac ſanctitate emorientis concremataque fulgoribus? Non ſecùs, ac ad Antonij illius magni, Tibique cognominis pedes, inde Suem lutulentam, inde facem luculentam, erudita Maiorum probitas, piumque vetuſtatis effinxit ingenium; ut hinc profanos ab imo pectore, decuſſos ignes, hinc voluptates edomitas ac proſtigat

tas, & impietatis & Orci laivas, re ipsa porcis
 ac nomine concolores, tam nauo sacrorum certa-
 minum, atque exercituum Pyrphori, ac signiferi
 strenuitate euersas, calcatasque perostenderet. Quòd
 si libeat in hoc facto exemplis abundare à digni-
 tate Tua nequaquam abludentibus; non dubitarim
 mediufidiùs spondere, quàm sanctè solidèque
 magnos illos Constantinos, Siluestros, Georgios,
 Theodoros, Michaelés, transfixis à sese, inte-
 remptisq̃ Draconibus imminentes, infaltantesque
 facia Iconum emblemata representant; tam justè
 quoque, legitimèque Hypocrisim in hoc libello
 pedibus contritam Tuis, atque pessundatam, à me
 exhiberi, uti piaculare quoddam morum Tuorum,
 ilibataque innocentiæ aris holocaustum, gerere-
 scque animi Tui magnitudinis morumentum; à
 nullo seimè gestorum, euentorumque Tuorum pro-
 bè conscio, inficiandum ulla eiùs aut ambigen-
 dum. Enim verò quemadmodum illorum Cæliuna
 vitæ iter, ac laudum vestigia quaquauestrum prin-
 ceps insistis, ita proximam ijs, nulla ex parte
 degenerem constantiam ac fortitudinem Tuam, vel
 longo maximè secundòque cum hoc Adversario
 conflictu, Te quoque oportuit approbasse. Non est
 consilij mei aut facultatis, uti singulas illius clades,
 ita palmas Tuas uniuersas tam brevis epistolij fi-
 nibus coarctare; quibus utcumque retexendis su-
 perfluò hæc nostra nunc desudaret industria, cum
 nominis gloriæque Tuæ iam euectæ pennis, adeòque
 Solis ipsius radijs clariores, ubique gentium per-
 mearint:

9
meant : ut Oibe prius excedere, quàm eas ulli
ignorare mortalium, sit necesse. Alterius profectò
hic labor otij; meliorique decurrendus ingenio,
agere iste intactus permittatur, Homeros sibi de-
piscens, aut Marones, qui Circes huius infandæ
variantes strophas ac tricas expedirent; qui tot
Ulyssæas machinas percellerent, qui tot Sinonum
dolos & insidias, novas semper recentesque, ac
semper irritas & inanes enarrarent. Ego felicitati
meæ, vel ultro soleò hoc nomini imputare. quòd mon-
stra humana sub specie hâc immanissima toties Tecum
usurpare oculis, describere digitis, euitare, ag-
gredi impune (an etiam eludere percellereque ?)
potui. Ut enim Agnos Lupi, Columbas Accipiter,
lusciniæ Draco, Momus pulchrum persequitur;
sic illi totius probitatis hostes, gloriæque prædo-
nes, in Te artes suas omnes tetenderunt, quem
planè ad omne lumen honestatis, ad omne decori
imaginem natura effinxit, Superumque cultrix ex-
poliuit industria; in Te venenata tela verterunt,
sed in cassum; non secus ac lividæ faces canden-
tibus admotæ niuibz statim expirant; aut Cælo
impressæ maculæ procellarum, vel primo Boreæ
asslatu emoriuntur. Te verè aheneam & adaman-
tinam virtutis arcem, cuniculi isti arietesque labe-
factatum ibant, ac suffodere moliebantur, quò si-
bi laxius communi ruinæ barathrum dehisceret. Tibi
hæc picarum ac vulturum Domus; Tibi ferales istæ
obscenæque alites, dirum canebant, cuius meri-
torum fulgore perstrictæ, nocturnaque sua patere

consilia, dolentibus planè oculis inuidebant. Tibi planorum concilia hæc; Tibi veteratorum hæc manus, Iacobæa sub mollitudine Elau hispidior, minabatur, ac Tuis. Ut proinde gloriandum mihi sit, gaudioque non inani triumphandum: quòd horum odia, amore Tuo præuentus, inciderim,

immensa veluti connexa carina

Cymba minor; cum sævit hiems, pro parte furentes

Parua recepat aquas, & eodem voluitur austro,

Quamquàm (ut & hoc fatear) apertas iactationes, aut clancularios ictus ac morsus, mihi pronum erat augurari inter Nothos ac Netos, nescio quo fato, constituto; interque tumidos aura inscitiaeque folles; simulandi, dissimulandique magistros; ac supplantandi implanandique professores; quorum Alpha cum benè noris, nec in alijs, vel absque notorie, potes abetrare. At, ò Deorum quisquis agit polos, quousque cessant fulgura? Quousque & ignis tardabit ab axe? Minores profectò noxæ tristè iacent lucis euitandumque bidental. At Dij benè! Quòd lentè seseque glomerantis in hos impios vindictæ cælestis specimen, ac rudimentum quaecunque nuper aspeximus; & istorum molares ac ronchos aliò auersos, queis Tibi negotium facessere se iactabant. Vidimus illa mendaciorum, & calumniarum plaustra, infamitandem scapha exonerata. Vidimus injustas facies scelerum notis, & abraforum inhonestè capitum propudiosa spectacula, Epicuræa ceruice depēdentia, communi sibilo, communi explosa ab elemento.

Vidimus vicaria infamia antè dedecus instauratum
potius,

potiùs , quàm abolitum ; ac pœnas pœnis ,
 criminaque criminibus redempta. I nunc , con-
 temptor Diuum Capaneu , atque Mezen-
 ti : Agnoscine Deos , dubitataque numina cer-
 nis ? Quamuis tibi robur & æs triplex circa pectus
 erat , cum pelago truci concrederes talem ratem ,
 seruandumque animæ dimidium tuæ : An siccis
 oculis monstra natantia vidisti , ac mare turgidum
 & fidos latere auellier affleclas ; roburque inerme
 dextra ; & glabros comites (proh pudor !) & tuum
 nudum remigio latus ? Cum gemmas raperet pon-
 tus amabiles , gemmas priores Indicis ; abiretque
 adamas *νεφεονα'διν* in vitrum , ac vitreas aquas ?

Estis iò Superi ! placastis remige Tethym Iam
 satis actum undis ; pereat manus altera flammis.
 Restat Pharaoni Rex Adamæ pœnarum ingenio
 cœquandus. Erumpe fulmen , & , quæ supersunt
 adhuc , flagitiorum emporia disijce , ac depascere.
 Non Aulæ ventres , tibi pridem obnoxios ; non
 maioris caulæ mediastinos innoxium pertransili. Ab-
 sume prorsum chalybeas animas , ad omne fraudum
 ac nequitiae genus , vel udo luto molliores ; se-
 cumque rotundos illos afla simios , disrumpe ri-
 dendos harpastos , nunc obuijs capite tremulos ,
 nunc pomparum ferculis similes , præfectorio titu-
 bantes incesflu. Ante omnes verò Fanensis A. Sym-
 mistem cucullatum cercopithecum attona & ex-
 cinde , astutam vapido seruantem pectore vulpem
 implicita semper implantataque raui adgannientem ,
 ad apertum intimæ , sibiue colligatae duplicitatis
 indiium

indiciū; exangui semper ore ex conscientia delictorum, unīque tantū, qua viget, expiratque calliditati, & invidia concolorē; indole demum, incessu, ac gestu corporis arcanos mentis astus eloquente, fraudem & malitiam olente, pestem ac perniciem, furiarum instar, qua se cūque ille ferat, inferente. Hic niger est; hunc vos, hominesque, Deique cauete. Quod scelus, non hoc tibias inflante Marsya, decantatum est? Cuius calumniæ mucro Cyclopi huius, ac Vulcani non prodiit officina? Testes Lysiadae, ac Batavi; testes inferi superique omnes, quos nec Plutonia claustra, aulaeque cælestis enthea securitas, à valentissimi huius latratu Melampodis, Cerberique præstare potuit immunes. Iò ter Iò! Videonè in caput hoc, telum, fatale telum! gentilis honora manu fabricatum? Eubra ò entis, da Pater hunc neci. Verū quid egi hætenus? Quid agimus? Ignosce, Vir Clarissime & Illustrissime Excessi fateor; redeo iam unde processeram; quò me Hypocritarum successus anceps hic abstraxerat. Munus hoc leuīdēse licet, consueta vultus Tui erga literas exceptum gratia augeſcet, ac multum pendet. Si quis obnubilet liuor, splendidissimi nominis Tui Sole dissipabitur. Tu interim Clientem tuum fove ac dilige, toto Tibi Constantiæ pectore devotum, omnique Amicitiae nexu fœderatum, quā Noricus vel ensis, Medusæ acinacis haud unquam abscindet; non Stygis immundæ regulus vitiabit; vel siluestris basiliscus ullus inficiet; non

hypocri-

hypocritarum caterua sepulchralis, aut Dæ-
monum domus illa furva molossus in veste circu-
miens, atteret & abrumpet, qui sub magistræ pietatis
vexillo ac sacramento, universæ sibi provinciam
patranda iniquitatis assumpsit. Vale Literato-
rum Pincenix, Amicorum sydus, atque ada-
mas; ac literarum, Amicitiaque bono Phœnicis
annos excede, syderumque ævum, & adamantum
vivas.

Lugduni raptim Kl sextil: 1679.

Illustris. Clarissimæq. Dom. Tuæ

Ex asse cultor, ac cliens

**Hieronimus Sincerus
Lotharingus Cabilo-Narbonensis.**

Ad Lectorem.

Poggij Laudes, ac titulos quaquaversum amplissimos, & Clarissimorum de eo Virorum testimonia, recepto de more, & hic forsitan à me requiras, Lector amicissime. Ego ab vtrisque seligendis, aut aceruandis. consultò manus abstinui tam breui hac in Opella; nè mantissa, quòd aiunt, obsonium, ansa lagunculam, patellam operculum excederet. Alio propediem loco, atque opere expectationi tuæ ac voluptati, vel hac in parte plenè occurram, & pro virili mea satisfaciam, dùm à curis liceat ac negotijs paucillum feriari, aut interquiescere, quæ me à studijs eiusmodi iniquo excludunt interuallo: simulque ornatissimi huius atque doctissimi Viri summa decora evoluendi præsens aditus, ac facultas sese impertiet opportunior; non quòd eius nomini, & æstimationi, qua ubique gentium inclaruit, dignitatem ullam conciliem aut accersam (quis enim laterna Solem, carbone nives, umbra lucem denotaret?) sed ut affectui meo, animoque morem geram erga hominem tam strenuè fideliterque promeritum de summis Orbis Christiani P. P. O. M. quibus facundiam suam, ac manum approbavit tot annis; tam egregiè præclareque totius Ecclesiæ Catholicæ commodis ac gloriæ mancipatum, cuius in castris tum Romæ adusque fermé senium, tum Constantiæ in celeberrima Synodo, tum alibi semper addictissimus militavit: Postremo tam splendidè, ac studiosissimè Literatorum honori, rei que literariæ amplitudini

tudini Auctoratum quam tot ac tantis cum suis, tum veterum Auctorum à se recens hominum memoria ac luci redditis monumentis, auxit & illustravit, non sine maxima nominis, famæque suæ diffusionem, Academicarum plausu, doctorum hominum ad gratulationem fauoreque, à quibus proinde magnificis, penèque ultra numerum, non ultra meritum, præconijs exornatur. Hoc unum obiter nunc indicasse sufficiat: **DIALOGUM** nempe ipsius celebratissimi Viri, quem damus ex Manuscriptis Illustrissimi & Clarissimi Domini Antonii Magliabechi Florentini, quamplurima eiusdem Poggij Opera, hætenus inedita, proximè consecutura (fauente Numine) ex eademmet opulentissima, verèque Musarum ac Mineruæ amantibus semper exposita Bibliotheca; quorum Synopsin ac seriem per potissima ac summa capita, si libet, en! hic accipe.

I. Historiæ Florentinæ opus, latina lingua (ut ab authore conscriptum fuit) exaratum, nec unquam Typis excusum. Nam, quæ eius nomine, sermone etrusco circumfertur, non Poggij stylo, sed Filij ipsius versione vulgata est.

II. Variarum Epistolarum volumen.

III. Inuectiuarum ipsius nonnullæ rariores, hucasque desideratæ, quas inter alia Nicolaum Perottum defricat, alia Thomam Reatinum dispungit: quarta Vallam proscindit, quam editorum Poggij operum accuratores à sese omnimodè perquisitam, minimeque gentium inuentam, mirè conqueritur pag. 91. ut propterea hac prætermissa, post primam, secundam, ac tertiam, è vestigio quintam attexuerit.

IV. Oratio de laudibus Serenissimæ Reipublicæ Venetæ.

V. Dialogus : An seni sit uxor ducenda , & alter : De fortunæ varietate , qui licet emissis in lucem operibus intersertus appareat , reuerà nunc fædè mutilus , aut fere sesquidimidio truncatus existit , ac proinde integer à nobis publicum accipiet , ex prælaudatissima , nec satis unquam laudabili Bibliotheca.

Fr. ARRETINUS , cuius honori noster Auctor Dialogum hunc suum delegavit : Vir præstantissimi ea ætate tum ingenij , tum nominis , à Pontano (nè eunctorum de ipso elogia planè transiliam , aut minutè confectè) lib. de sermone pag. 248. Aldinæ editionis , ità laudatur : Franciscus Arretinus , genere nobilis , doctrina eximius , ætate prouectior , cui Romana non parùm debet lingua , inter ipsos , quos habebat doctrine sectatores , ita se gerere est solitus , ut post traditam institutionem , minores semper inter illos partes , quàm quæ suæ essent , susciperet . Itaque non solum sibi , quod suum non esset nullo modo arrogabat , verùm demebat de proprio , & in loquendo , & in conuersando cum familiaribus . Extant eximij huius Viri nonnulla , sed eorum supernacua hìc esset , atque impertinens enarratio , calamo ad alia festinante .

LEONARDI ARRETINI Oratio in Hypocritas , quam Poggij Dialogo anneximus , anno quidem 1535. prælum passa est spisso in Opere , seu farragine libellorum , cui titulus : Fasciculus rerum expetendarum , & fugiendarum &c. Sed præterquam quòd Volamen illud hodie rarum , peneque manus hominum fugit ; quisquis utramque contulerit editionem :
na hanc

ne hanc adeò emaculatam, restitutam, ac perfectam ex praelaudato Illustriss. & Clarissimi Domini Antonij Magliabequij manuscripto deprehendet, ut nunc primum in lucem emanasse, & dici meritiò, ac videri queat. Alia quidem ipsius Leonardi Opera manuscripta, & numero, & argumento locupletissima apud eundem Clarissimum & Illustrissimum Magliabequium asseruantur. Atque utinam hac tempestate eodem ut olim otio, cogitatione, studioque persistat doctissimus iuxta atque Illustrissimus & Clarissimus Dominus D. Philibertus Delamer in suprema Burgundia Curia Senator amplissimus, qui universa praeellentissimi Scriptoris huius Opera in unum redacta corpus sese receperat prolaturum: Polliceri ausim (ea est Clarissimi Magliabequij ubique humanitas, animique magnitudo) omnia sibi, vel ad nutum statim submittenda, quò maiorem uterque, ce- leberiolemque ab Eruditis gratiam iniret, quos tot aliunde, tantisque iampridem titulis perenni nomine demerueret. Tu interim his fruiere, Lector, ac Vale.

Ad eundem.

ILLVSTRISS. ET CLARSSIMVM.

MAGLIABEQVIVM

SINCERI LVSVS.

QVaris Hypocriseos quænam sub nomine monstrem
 Monstra Tibi ? Monstri quicquid in Orbe fuit.
 Centauros, Satyros, Hydras, Scyllâ, atq; Charybdim;
 Gnossiacos tauros, Æripedesque boues.
 Sphingas, Erichthonios, Acheloia spectra, Chimæras;
 Nubigenasque viros, Cerbereosque canes.
 Et, quod Tyrrhenas, lethum vocale, per undas,
 Cerata Æolides effugit aure senex.
 Caucasus & quicquid, quicquid ferale profundit
 Monstrifero tellus Afra puerperio.
 Auiaque Hircanis armenta immania lustris;
 Quasque feras Calydon, quasq; Erymanthus agit.
 Quicquid & Æquoreis informe refunditur antris;
 Aut septemgemino gurgite Nilus alit.
 Harpyiasque truces; & siqua obscœnior illis
 Bellua Tartareum territata nulla nemus :
 Hoc totum ambiguus complexus Hypocrita membris;
 Astuto simulat dissimulatque sinu.
 Omnia Hypocriseos cessere piacula noxæ;
Portente

Portento hoc Mundi vincitur omne nefas.
 Nil thalami Eumenidū peperere nocentius unquam ;
 Nil magè lethiferum lethifer Orcus habet.
 Herculeis superest labor iste laboribus unus ;
 Unaque Apollineis palma relictā comis.
 Parua loquor Sontum contemnit Hypocrita pœnas ;
 Et Styga terribilem , & tela trifurca Iovis.
 Non timet hîc flammās , & ridet Hypocrisis ūndas ;
 Sola solo immunis perfida , sola fallo.
 Deierat hæc Diuos , & Numina peierat una ;
 Fitque nocendo insons , opprobrijsque proba.
 Vis invicta malis , rectoque rebellis & æquo ;
 Lactatur damnis , insidijsque viret.
 Monstrū horrédū ingens, concrefcit Hypocrisis omni
 Flagitio , & cunctos continet una dolos.
 Quam parit impietas , nutrit fraus , liuor adoptat ,
 Blanditiæ comunt calliditasque comes.
 Quicquid ubique nocet , contraxit Hypocrisis in se ;
 Innumeræ pestes hac coiére lue.
 Mordet adulatrix , vernanti insibilat hydri
 Fronte , ferit supplex , officiosa necat.
 Fellea mellitis transfundit & oscula labris
 Temperat & blanda dira venena manu.
 Occulit Agnino vulpinos tegmine mores ;
 Implicat & flores angue , rosasque rubis.
 Lacte Columbarum miluos curuosque cruentos ,
 Sacrilegumque sacro nomine pingit opus.
 Aequore non polypus , non Iris in Aethere vultus
 Tam varios facili ponit initque vice.
 Totue theatrali subitas vertigine formas

Artifici pallax histrio more refert.
 Quot metamorphoses alternat Hypocrisis omni
 Tempore , nequitiae mobilitate vicens.
 Perlege facundi vibrantia dicta profatus ,
 Et quos orsa dabunt dulcè soluta sales
 Inuenies , quæ nec finxit , spectacula , Circe ;
 Nec vertit formis pectora Naso novis.
 Talibus obtutus deludit Hypocrita fucis ;
 Tantaque Hypocriseòs stant simulachra tholis.
 Occurrent oculis , Umbræ sine corpore inanes ;
 Mens , sine corde , sagax : cor , sine mente , pium.
 Obstipum caput , & figentia lumina terram ;
 Ficta genis probitas vel male fulcta genu.
 Vana superstitio , ritu succincta verendo ;
 Tectaue religio religione carens.
 Informis sine Sole dies ; sine Numine templum ;
 Mysta , sed absque sacris ; Ara , sed absque Deo.
 Quid moror , & verum imparibus malè reddo figuris ;
 Dùm sua Hypocriseos nomina quæro malis ?
 Perlege , Sed volvit quàm fictas pagina larvas ;
 Tam Tua Sincero lumine vita nitet.

AD FRANCISCVM ARRETINVM I.V.D.

Poggij Epistola.

CUM multis ac variis animi morbis subditam esse constet mortalium imbecillitatem, quidam tamen à sapientibus censentur cæteris perniciosiores, & eò majore odio digni, quò plus nocuenti videantur afferre. Itaque existimans olim, avaritiam Vitiorum principatum tenere, unico Libro, pro viribus ingenii, nequitiam illius expressi, detestans illam veluti quendam malorum omnium Architectum, Postea verò, cum multis exemplis periculisque animadvertissem, esse aliud, tanquam monstrum perniciosissimum, Hypocrisim videlicet, multo scelestius vitium; & hoc quoque ob publicam utilitatem, mihi insectandum existimavi, Plurimum enim calamitatis vitæ nostræ afferre censendus est, hic veluti Silvestris Erymantheus aper, communisque hominum pestis, cum Evangelica sapientia hypocritas toties accuset, toties, ut pessimum genus hominum, censeat evitandos. Occultum quippè scelus est, & quod non nisi cum alterius calamitate possit agnosci. Scio, multorum simultatem, qui forsitan se læsos putabunt ex hac conscriptione me esse subitum: sed moneo, ut se à maledictis contineant ac detractatione, nè suis verbis eo scelere se inquinatos ostendant, in cujus vituperationem Liber est editus. Prius enim, Hypocritas se esse, palam faciant, necesse est, quàm me non rectè-sensisse, ad te verò, Vir præstantissime, has meas destinavi vigilias, quem scio, natura ad virtutem propensa, esse ab omni labe tam mali facinoris

facinoris alienū. Vacas enim bonæ mēti, & verā virtutē amplexus, in his literarum studiis, quæ optima existimātur, versaris. Abjicis omnē simulationē, & aperta rectaque via tēdis ad honestatē; parēs pręceptis eorū, qui suis monitis instituunt ad meliorē vitam. Plus certē in te honesti residere pateris, quàm proponas cōspiciēdum. Leges igitur hunc Librum, qui te in bene vivendi iā instituto cursu corroborabit; & simul suscipias, oro, illius defensionē, si qui in eum impetum fecerint. Quanquā existimo, paucos futuros, qui in apertum certamē descēdāt; nè eorum consortes videantur, quorum naturam, mores, fraudes, scelera detestamur. Sed audi quæso, quid de hac, tanquam vitiorum sentina, quidam non omninò literarum rudes fu erint collocuti; &, an satis eo sermone explicata illius pernicies fuerit, adverte.

D I A L O G V S.

VIr nostræ doctissimus ætatis omnique laude præstantissimus, Carolus Arretinus, mihi ea benevolentia coniunctus est, ut nihil possit esse coniunctius. Nām ijsdem in studiis versati sumus, & mutuis officiis inter nos summa jamdudum necessitudo contracta; Consuetudo autē ita jucunda nobis, ut cū Florentiam accedo (fit autem fermē annis singulis) is imprimis à me amicitia nostræ gratia visitetur. Accidit autē, ut cū ultimò illuc à Curia, domesticis ductus negotiis, adissem; è vestigio domū Caroli accederem. Quem cū in sua Bibliotheca offendissem, Politiam Platonis Græco sermone legentem, data redditaque (ut moris est) salute, post illa prima, quæ in congressu amicorum

haberi solent; cum de statu Pontificis quæsisset & Curia: Quid, inquit, Poggi? Nunquid hoc Nicolai nostri Pontificis tempore, Romana Curia septa vel potius obseffa est Hypocritarum cohortibus, velut apud Eugenium consuevit? Memini turbam illam redundantem intra palatii septa, atque ita ex omnibus locis atque ordinibus, tanquam formicas ex foraminibus, scaturientem, ut multis odio esset. Et certè (posteaquam nunc verum fateri licet) bonus ille multis profectò in rebus Pontifex fuit; sed in eo, sive ad æstimationem vulgi, sive quòd bonos illos viros putabat, paulum, meo iudicio, à via deflexit, quòd nimium Hypocritis indulserit, adeò illis favens, ut multorum detexerit sua indulgentia cicatrices. His primus ad Pontificem aditus patebat; hi plurimum temporis cum eo in rebus levissimis consumeabant; hi aures illius depascebantur; quidam somniis, alii revelationibus futurorum, nonnulli novis miraculis, animum illius demulcentes, adeò in mentem eius specie sanctitatis obrepserant, ut quicquid optarent aut peterent (plurima autem postulabant) sæpius impetrarent. Memini, dici quandoquè, cum tam multi undiquè fores palatii obfiderent, regnum tunc Hypocritarum esse, quorum plures, veluti ex ergastulis emissi, rudes erant, ignobiles, indocti, sola importunitate noti. Non culpo neque duco id vitio tribuendum, Religiosos viros publica sui Ordinis munera exequentes, aut quibus id à majoribus est iniunctum, quive ad aliorum sunt curam & regimen assumpti, aut quorum virtus & doctrina excellit, quibusque ali-

quid agendorum

dorum onus imminet, quandoque ad Curiam aut Pontificem adire, ut ea assequantur, ad quæ illos publica utilitas impellit. Sunt plures ex omni Ordine Religiosi, quos possem commemorare, probati viri, docti, ac perhumani; quorum consuetudine admodum delector; quos, cum procùl absint ab omni Hypocrisis suspicione, non solum à Curia non arcere, sed allicere deberemus; cum nobis literis proficiant & exemplo. Verùm omnem Religiosorum faciem, ex infima abiectaue hominum conditione collectam, qui privata causa ambiunt & prensant Curiam, homines ignavos, rudes, sordidos, sola ostentatione & vultus pallore conspicuos, hominibus inutiles, neque acceptos Deo, versari continuo in frequentia omnium gentium, postes palatii observare, beneficia, immunitates, gratias, privilegia, ut cæteris præsent, postulantes, tanquàm suæ professionis pertæfos; neque laudandum, neque ferendum, videtur. Res quippè non culpanda solum, sed vendicanda est, eiusmodi homines, veluti solutos legibus, quò velint, evagari, sub humilitatis & mundi contemptus simulatione, quò faciliùs suis cupiditatibus obsequantur. Agerent fanè meliùs, iudicio multorum, rectiusque, si in suis cellulis residerent, aut Divinis officiis, aut lectioni, aut honesto operi, quo malas cogitationes & ignavum otium effugerent, intenti. Plures summam proximicam caritatem præferunt, omnia abs se aliorum salutis causa fieri ostentantes; adeoque effervent caritatis ardore, ut quæ rentes onus minimè necessarium, proprias

proprias animas perditum eant, ut Deo lucrentur alienas.

Tùm ego : Hoc totum, mi Carole, Pharmacopolarum, ut ità loquar, genus, jam fermè defuit, nobis negotium facessere, eorumque omnis evanuit officina. Nàm hoc tempus, ut ait Terentius, aliam vitam, alios mores postulat. Nulla simulatio, nulla ostentatio est in pretio, sed verè iter virtutis patet ; Verum nimis isti Hypocritæ ampliarunt hætenùs fimbrias suas, qui sub religionis fideique velamento, ea tractabant, quærebant, petebant, quibus amplum esset, eorum nomen, quo divulgaretur existimatio bonitatis, cæterique ad eorum cætum allicerentur, ut magno numero emerent ; nescientes, stultitiam, quò amplior est, eò fieri notiozem. Erant qui conquiendorum nummorum sibi operam impetrarent ; qui destinabantur ad quæstum, adeò multis privilegiis suffulciti, ut ipsi æquarentur Pontifici. Se Legatos Apostolicos quidam dicebant, omnia agebant, omnia condonabant, ad pecuniam etiam ex infimis locis exhauriendam ; quo factum est, ut multi, qui publicè pecunias reiiciunt, privatim benè suffarcinati redirent. Quod exercitium, quantum religioni conveniat, viderint illi, quos in eo vidimus esse verlatos.

Tùm Carolus : pessimum est hoc, inquit facinus, & quantum posset fieri, vendicandum. Sed non solum Romanam Curiam, verum etiam universum terrarum orbem id vitium occupavit. Quot enim

in hac nostra civitate, quot in aliis urbibus omnis generis hominum esse censes, quibus hæc Hypocrisis affert quæstum, dignitatem, auctoritatem? Iniquum genus ac perversum, totumque ex nequitia & fraude confictum. Hoc ego, extremum malorum omnium, rectissimè dici posse arbitror; neque ullam è Tartaro maiorem pestem, quàm Hypocrisim, humano generi eductam. Id enim vitium fermè est, quod Divina eloquia ultrà cætera detestantur. Magis in Hypocritas Salvator noster invectus est, quàm in reliquos facinorosos. Vidit enim hunc esse morbum animi occultum, exitiabilem ac perniciosum, & quod plura hominibus importaret mala. Nolite fieri, inquit, sicut Hypocritæ tristes; exterminant enim faciem suam, ut appareant hominibus ieiunantes. Alibi falsos prophetas eos appellavit, à quibus monuit cavendum esse. Multis quoque in locis hoc scelus admonet fugiendum, detestans hoc solum vitium Divina sapientia, tanquam illud, quo nullum nequius neque magis nefarium reperitur, quod plurimum malorum causam, & originem secum ferat. Latè enim patet illius pernities, multos fallit, multos decipit, multos evertit; ut non homines, sed portenta appellandi sint, quos ea nefaria Hypocrisis labe tenet. Hoc designans noster Cicero, nullam, ait, esse pestem capitaliorem, quàm eorum, qui cum mali sint, id agant, ut viri boni videantur. Hoc est proprium Hypocritarum opus, à quibus omnis turpitudo, omnis nequitia, omne malum facinus,

facinus, omnia scelera prodeunt. Redigunt enim singula ad suam utilitatem, omīssa cura societatis humanæ, quam qui deserunt, magis contrā naturam agunt, quā si patriam aut parentes oppugnent. Etenim Hypocrita omnium rerum simulator videtur esse ac dissimulator. Hæc autem vitæ ratio, seu perversio, potius ob propriū commodū suscipitur cum alterius detrimento; detrahēre verò alteri ut ex hominis incommodo sua res augeatur, magis contrā naturam testatur esse Cicero, quā mortem quā dolorem, quā cætera, quæ possunt corpori accidere, aut rebus externis. Quanta igitur immanitas horum censenda est, qui suō specie boni, sub virtutum velamento, omnia naturæ humanæ iura pervertunt? Violant & tollunt maxime fidem, unicum vinculum communis societatis, sine qua vita nostra constare non posset; ea enim ex actionibus hominum sublata, & vitæ hominum societas intereat necesse est. Hi detrahunt ipsi virtuti auctoritatem; cuius sub umbraculo cum lateant ad homines fallendos, & virtus quoque fraudulenta existimatur. Quid? quod iidem Hypocritæ ac proditores esse videntur: cū alter amici fidique hominis, alter boni viri specie in nostram erumpat calamitatem, pari quidē pæna digni sunt, cum delicta sint paria. itaque mea sententia nihil detestabilius est hoc genere non hominum, sed immanium beluarum; nihil execrabilius, nihil inter mortales sceleratius reperitur, Malefici homines sunt, perversi, mēdaces, fraudulentī, semper ad dolum intenti.

Seneca

Seneca ad Lucilium, nè hos Hypocritas imitaretur, scribens, admonet; ut nil more illorum agat, qui nō proficere, sed conspici cupiunt. Asperum (inquit) cultum, intonsum caput, cubile humi positum, & quicquid aliud ambitio perversa via sequitur, evita. Hic aperte Hypocritas descripsit eos, qui non esse, sed videri cupiunt boni; miserrimi quippè homines omnium qui vivant. Quamvis enim singula vitia miseros homines reddant, hoc tamē efficit omni miseria inferiores. Magna est infelicitas, esse vitiosum; sed hoc vitii genus infelicius est ceteris quoniam iudicandū.

Vera, inquam Carole, de hoc vitio narras, quod mihi adeò perniciosum videtur, ut nulla dicendi vis nulla eloquentia æquiparare ejus possit malignitatem. Sed postea quā in hunc sermonem devenimus, & otium colloquendi datur; vellem latius à nobis, uberiusque de his, quos censemus Hypocritas, & qui ij videantur, differi. Multa enim in hoc vitium (quamvis pauca pro eius iniquitate) dixisti, sed in quibus id designetur, non est explicatum.

Cū ille se ad respondendum pararet, supervenit insperatō nobis Hieronymus Arretinus Abbas Cenobii S. Floræ; vir præstans eloquentia, & moribus vitæ, utrique verò nostrum vitæ consuetudine admodū familiaris, qui nos cū salutasset ambos, in me versus, ut novitè conspectum; Quid ageretur in Urbe, & quādiu abfuissem, percontatus est.

Tū ego, cum ad cætera respondissem: Percommode, inquam, Carole, hic noster advenit,
ipse

ipse enim peroptimè mores Hypocritarum novit, diutiùs inter eos versatus. Quamvis autem procul ab eo vitio absit, & humanitate ac virtute præditus; tamen & macilentia & vultus pallore ac etiam humilitate quadam, nonnullis, qui eum ignorarent, aliquam iniiceret suspensionem. Est quoque religionem optimam iamdudum professus, & cum plurimis ex his Hypocritis longo usu consuevit, ut perfacile illi sit, explicare nobis, quibus id nomen ascribi possit.

Hic ille: nimis citò, inquit, me ad durum valde certamen provocatis, & multis futurum molestum: An nescitis Terentianum illud: veritas odium parit? Nolo hanc provinciam difficilem nimis suscipere, & odii plenam. Nolo in me excitare hoc veluti examen apum, & immensum & promptum ad aculeos effundendos.

Non est, ut aliquos verearis, Carolus ait. Nam neque efluet hæc nostra collocutio, & nos quoque unà tecum (latrent postea quantum velint) hanc provinciam sumemus. Cum ille se inscium diceret, quæ à nobis de Hypocritis essent dicta, recensuit singula Carolus, tum ab se, tum à me in eam sententiam collata.

Tum Hieronymus; nihil est, inquit, quod in hac re a me requiratis ampliùs. Verum si vim nominis quæritis, id constat vobis. Scitis id Græcū esse, quod Latine traductum, simulator dici potest. Qui enim simulat, aut dissimulat, ut meliores quam sint videantur, qui, ut ait Sallustius, unum
in ore.

in ore, aliud in pectore clausum gerunt, qui ea simulatione deceptionem aliquam machinantur, qui specie honesti aucupantur boni viri nomen ad famam vulgi, hi rectè Hypocritæ appellabuntur. Est tamen Hypocrisis quædam procùl à criminis nota. Nam cùm quid fingitur communis utilitatis causa, quod non ad-dolum, aut alterius ærumnam spectet, sed commodum vitæ, nullam ejusmodi simulatio reprehensionem meretur. Omnes fermè legum prisca ætate latores suis legibus ferendis alicuius auctoritatem numinis prætulerunt. Numa Pompilius, qui post Romalum regnavit, populum ferocem bellisque assuetum ad deorum cultum religionemque convertit, & efferos multorum cladibus animos mitigavit legibus. Quæ haud facilè rudi persuasisset populo, nisi Ægeriæ consiliis ac monitis ritum sacerorum, ceremonias ac leges illas se eis tradere finxisset. Itaque ea simulatione multa salubritèr sanxit, quibus civitatis mores sunt in meliùs constituti. Quare non omnis mala censenda est, sed quæ fraudem respicit, & deceptionem. Mimos quoque, qui cum aliorum personas & acta fingant, hypocritæ appellari possunt absque vitii culpa, dicemus. Sed non hos, ut opinor, complectitur tua descriptio, quibus nihil fraudis inest. Illos à te requiri puto, quorum studia dolis intenta sunt cum voluntate fallendi. Ingens malumque facinus, & omni deterius barbarie. Sponte etenim & cogitatò peccat, & in suo scelere delectatur, quod quidem extremum est infelicitatis genus. Non solum
autem

^autem religioni deditos complectitur hoc scelus, sed longius sanè quàm vellem evagatur. Nam in quolibet artificio atque exercitio reperies viros ad simulandum promptos ac dissimulandum; hos quidè laudis, hos lucri cupidos, mercenarii omnes, opifices & qui vulgaribus artibus indulgent; docti quoque viri in omni doctrinarum genere, quorum quilibet ultrà, quàm norit, ostentat, dicentur Hypocritæ. Nam quivis artifex omnia suæ artis arcana se callere profitetur, ut adhibeatur ad opus faciundum, & tamen in experiundo deseritur ab artis peritia, Idem de præstantibus ingenio viris, idem de bonis affirmo, quorum nullus est, quin cupiat, paulò amplius, quàm sit, videri. Itaque omnes fermè homines tùm bonos tùm malos hæc complectitur definitio.

At Carolus: Iactatores potiùs, inquit, hi ostentatoresque sunt, quàm Hypocritæ dicendi. Polliceri enim ultrà suæ artis aut ingenii vires est ostentationis ac jactantiæ vitium à levitate mentis atque imbecillitate profectum. Possem hoc pacto & Hypocritas appellare plerosque, qui diebus festis apud Pontifices de more orationem habent, quorum labor videtur admodùm inutilis. Utuntur enim sermone prolixo, quem diutius multis vigiliis præmeditarunt, ad ostentationem potiùs quàm utilitatē. Nihil enim aut parùm de suo afferunt, colligunt tanquàm ex varii coloris vestibus frustra diversa, ex quibus unam conficiant penulam inconcinnam sanè, & nulli corpori aptam. Qua in re operam & inpenfam,

inpensam, ut aiunt, videntur perdere. Nam finis orantis is esse debet, ut aut doceat, aut moveat cum aliqua delectatione. At illi ità docent, ut audientes nihil percipiant; tot enim sententiarum inculcatione aures obtundunt, ut nulla adstantium attentione audiantur? Altera in re multum proficiunt, Ità enim movent sæpius magna cum voluptate, ut auditores ad somnum excitentur. Mira ergò est istorum utilitas, quæ omnis consumitur in doctrinæ, ultrà quàm eorū sint facultates, ostentatione. Simulant se isti, plus quàm virum bonum deceat, sapere; Nequaquàm tamen inter Hypocritas collocabis. Illorum enim alia ratio est, & quo serpat, minimè obscura: Res nequior, subdola, dolosa, ad fraudes accomodata. Nàm qui vitæ sanctimoniam majorem quandam præferunt, qui vultu squalido, trita veste, nùdis pedibus vulgò incedunt; qui publicè pecunias spernunt; qui Jesum Christum semper in ore habent, qui se palàm bonos dici & haberi volunt, neque ea, quæ habitu verbisque ostentant, opere efficiunt; qui mulierculas ad suas illecebras seducunt; qui extra sua claustra discurrunt ad expiscandam famam; qui sua ieiunia efferunt; qui cæteros ob suum commodum fallunt; qui depositum tanquàm penès bonum virum negant: hos omnes Hypocritas rectè arbitror appellandos.

Tum ego: mala profectò est, inquam, & pestifera natio, & qua nulla deterior debeat videri: sed ut, quod nunc in mentem venit, loquar, quamvis semper Hypocritas sim detestatus tanquàm scelestos & perni-

& perniciosos viros ; tamen nequiores æstimandi videntur , qui apertè sunt mali. & iniquis facinoribus delectantur, qui auferunt, rapiunt, spoliant, jura omnia violantes. Itaque minus mihi peccare videntur, qui occultè nocent, quàm qui manifeste injusti sua flagitia in forum producunt ac proponunt hominibus conspicienda. Tunc enim consummata est hominis & ad summum perducta nequitia ; cum vitia delectant & vertuntur in mores, cum pudore sublato contemnunt hominum sermones, & quid de se homines sentiant, aspernantur. Quod duobus amicis nostris, notæ avaritiæ ac rapacitatis viris, alteri Romano, alteri Veneto, qui in ore omnium erant ob frequentes rapinas, vidimus contigisse. Ejusmodi homines & agunt nequitè & exemplo nocent. Nam cum vitia voluptatem quandam secum ferre videantur ; multi improborum exemplo, ad imitandum cæterorum vitia alliciuntur. Persæpè videas viri nefarii moribus, non solum domum, sed urbem quoque inquinari & pollui, nisi quam primum castigentur scelera, ac legibus & judicio comprimantur. Trahuntur enim in usum & consuetudinem vitia impunita. At verò Hypocritæ quamvis interior sit animus reprobus, quamvis multos decipiat ac fallat, tamen id fit occultius, & sub aliquo honesti velamento ; ut persæpè addubitare cogaris, rectè ne, an secus egerint, neque exemplo malos esse fatearis, sed aliundè re simili vero ductus, patrocini-
um eorum assumes, bonorum ductus virorum
opinionem,

opinionem. Monent enim nonnulli palam, cavenda vitia, scelera fugienda, abstinendum à turpibus; contemnendam pecuniam, frugalitatem appetendam, religioni indulgendum, vivendum castè, abstinendum rebus alienis, dandum egenis; docent vitæ continentiam, modestiam morum; simulant se bonos, & odisse turpia, quibus rebus proficiunt plurimum populis; ut etiamsi quid postea deliquerint, difficile sit amittere boni viri existimationem verbis & operibus jam conceptam. Horum delicta, cum & occultiora sint, & non statim prodeant in vulgus, minùs obsunt, quàm quæ palam & apertè teste populo fiunt. Fingunt prætereà, quicquid agunt mali, ad finem boni spectare.

Hic subridens Carolus; descripsisti, inquit, Poggi, duos mihi; quorum nunc in mentem venit, Hypocritas, alterum Pisanum quendam Eremitam, qui cum muliere publica concumbens, se id agere ad macerandum id vilissimum corpus & eius vires conterendas, profitebatur. Alterum quem novimus Florentinum, qui semper castitatē & vitæ continentiam professus, cum semel in coitu inhonesto deprehensus, acriter increparetur; non id ex ea causa agere se dixit, qua forsàn opinarentur, & qua uti essent soliti peccatores, sed ad perdomandam illam tristem, Deoque rebellem & miseram carnem. Sempèr isti Hypocritæ opponunt aliquam honesti sceleribus suis umbram. His similes fuerunt Eremitæ quidam Bononiæ, tempore quo Legatus ibi præerat is, qui postea Pontifex

Pontifex fuit Ioannes xxiiij. Erant numero circiter x. qui cum plures mulieres & in iis nobiles quasdam, sanctitatis & honesti specie, ad confessionem illexissent, cæperunt paulatim suadere, nil gratius Deo, nil acceptius, nil meriti majoris, obedientię bono. Ut rem longam percurram paucis, eò res ejusmodi suasiombus deducta est; ut nudare corpora, ad lectulum pergere, & ibi filiũ Deo procreare per sanctam obedientiam mandarent. Mulier obtemperabat. Eremita iussus parebat, præfatus imprimis, non voluptatis, qua careret, sed obediendi & animę gignendæ causa, se id laboris suscipere. Lectulum conscendens, mulierem, tanquam mundum negligens, cognoscebat. Hic obedientiæ fructus cum fæminis non displiceret, plures ad id contubernium allexit adeoque ea officina fervebat obedientiæ fructu, ut macilenti, tenues, cute vix ossibus hærente, Sanctorum virorum pallore nomen assequerentur. Superiores carnis macerationem, istiobedientiam celedrabant; utroque virtutis umbram suis sceleribus præferentes. Quid dices de iis, quos nupèr Venetiis impudica obscænitās detexit? Nota omnibus res est, & quàm multas fœminas corruperint sub sanctitatis umbraculo. Sed hi alia ratione ad usum mulierum aspirarunt. Quidam perfectæ & simplicis, ut aiunt, vitæ, quo in statu qui essent non posse peccare asseriebant, neque carnis voluptatem sensu percipere, in ea civitate nominabantur. Similes Deo se profitebantur in statu gratiæ, eorumque

C 1

opera

opera nullo peccato esse coniuncta. Hac persuasione adeò nonnullas infatuabant, ut existimarent veram, quam dicebant, esse perfectionem. In ea nullū aiebant esse pudorē, nam primos parētes ante peccatum nudos nil puduisse. Mulieres deincepsin occultiora loca deductas; vestibus exui imperabant. Si qua remissiùs aut pudentiùs id ageret, arguebatur è veltigio, in peccato esse, & extrā gratiā Dei. Nām Evam primam matrem nullo pudore perterritam, cūm nuda esset, antè quàm Deum offenderet, fuisse. Illa, ut perfectā videretur, subito se nudabat, parens libidini virorum. Idem præcipiebatur viris. Cogita, quid intèr nudos in multitudine confusa (magnus enim jàm numerus evaserat) factum credas. Cuniculorum more agebatur res. Hæc tam infanda turpitudine, matronæ unius constantia, quæ novitèr eò ab focia deducta ad tam sanctos viros erat, cūm perfectionem illam nuditatis veneream recusasset, detecta est. Sed statim compressum facinus, ob infamiam eorum, qui in eo ludo deprehenşi erant. Plura autèm de his pòst paulò referabuntur. Hæc recensui, ut palàm sit, omnia ab istis deceptoribus, sub alicujus, ut ità dicam, tabernaculo honestatis, scelera patrari. At ij videbantur Poggio tolerabiliore, quàm qui apertè peccarent: ego illos eò scelestiores iudico, quo sint occultiores. Etenim majori dignam odio fraudem, quàm vim, scribit vester Cicero; minùs quippè reprehenditur, qui apertè iniuriam facit, quàm qui fallit occultè. Tūc maximè nocet calamitas,

calamitas, cùm præsentiari aut percipi nequit. Malum quidè id levius est, quod, antequàm lædat, curari potest; occulto verò, quod citiùs perdit, quàm sentiatur, qua ratione occurre? Nullus est perniciosior hostis, quàm qui ingreditur sub amici specie. Apertus inimicus præcaveri potest. Itaque malitia, quò occultior, eo deterior æstimanda est.

Tùm ego subridens, miror, inquam, Carole, ut huic tuæ cedam sententiæ, me præsente, adeò invehere te in hos Hypocritas, tanquàm scelestos, qui mulierum societatem appetant, & agrum excolant alienum; qua in re maximum illorum crimen versari, dixisti. Exemplis uteris, quæ magis ridenda sunt, quàm verbis infectanda. Ego enim istos, nisi Hieronymo deferrem, arbitrarer esse potius laudandos, quòd videantur esse admodùm misericordes, qui & alienos labores subeunt, & multarum subveniant egestati. Sed nunquid tibi mirum videtur in hominibus otiosis ac solitariis coniunctionis appetitus, præsertim gignendi hominis causa, quem bruta etiam animalia duce natura appetunt, ac prosequuntur? Mihi quidè isti viderentur ad id, quod reprehendis, proptèr communem utilitatem alliciendi. Utuntur enim opere admodùm pio, cùm succurrant necessitatibus indigentium. Nullæ enim mulieres nisi fame coactæ, cùm domi careant cibo, ad aliorum pascua proficiscuntur, eorum præsertim, qui persæpè olent pessimè velut hirci. Aut enim viduæ, aut à viris

C 3

destitutæ,

destitutæ, aut parùm agello suo cultæ; cùm petere cibum erubescant, concedunt postulantis, quæ sint utrique usui futura. Medentur sæpius sterilitati, & hæredem excitant debili, aut morbis impedito. Quàm multi verò sunt morosi, perversi, uxoribus difficiles, qui illas odio habent, peiori quandoquæ vitio occupati. Nonnulli verberibus illas, tùm incommodis, tum contumeliis afficiunt; quæ postmodum ad istos bonos ac pios homines, ut discant patientiam & perfectam vitã, recurrunt; omnes ibi molestias deponentes & animi merorem. Itaque haud reiicienda videtur istorum opera, cum sint paci & concordia accommodata.

Quæ cum dixissem, non sum adeò durus atque inhumanus, Carolus ait, ut hoc mulierosum vitium me maximè moveat. Homines enim sunt, ac subditi passionibus. Hæc ob eam rem protuli, ut intelligat hic Hieronymus, istos sathanæ ministros, eorum nequitiam semper protegere alicuius honestatis umbra; ut non peccare, sed rectè agere videantur. Alia existunt graviora, in quibus hos maleficos viros culpo. Quid enim ab istis fictoribus abest mali? Nulla perniciem major, nullum majus flagitium reperitur. Hi, cum securè propter bonitatis opinionem ubiquè versentur; hominum atque urbium prodicionibus se immiscent; hi ferunt inter focios atque amicos odia; hi promissa clam, publicè inficiantur. Memini, quendam Religiosum Bononiæ, pecuniam penès se à muliere secretò, cùm vir bonus haberetur, depositam, postea petenti denegasse, & derisisse
velut

velut insanam. At viri Sanctissimi Nicolai Episcopi Bononiensis, qui post modum Cardinalis fuit, virtute & diligentia, cum apud eum mulier eam fraudem quæsta esset; detecta res est, & pecunia restituta. Hi nummis alienis occultè inhiant; hi clandestina flagitia, & occultos concubitus non verentur; hi ipsi fidei detrahunt fidem. Cum enim quis ab eo deceptus est, quem bonum existimabat; nè probis quidem postea confidit. Quò fit, ut etiam boni viri quandoque, illorum circulatorum culpa, Hypocritæ appellentur. Neque enim absque experimento, hoc est alicuius persæpe damno, probi viri ab Hypocritis dignoscuntur. Tutius autem videtur, omnem habere suspectam fidem, quàm, quæ vera sit, suo periculo experiri. Ità vel maximum eorum scelus est, ut detrahant virtuti autoritatem; efficiantque ut delinquentium culpa in viros justos ac probos redundet. Quanta igitur huius Hypocrisis est pernicies iudicanda; quæ efficit, ut virtus pro vitio, boni pro malis, æqui pro iniquis, illius culpa habeantur? Quid, quòd mendaciorum (quod maximum crimen ducitur) domicilium esse videtur? Sæpiissime enim mentiuntur eius operarii, in fraudem alterius & dolum. Hoc vitium semper fuit, tanquàm nefaria pestis, à bonis & doctis viris maxime reprobatur. Turpissima res est enim, mendacem esse, & præter naturam; cum sit loquela data nobis ad exprimendum animi sensum, non ad pervertendū. Magna igitur horum ducenda est perversitas, &

quam præcavere haud facile queas. Nam velut adulatores simulant officia amicorum; quos non nisi experiendo cognoscas: ità cum Hypocritarum fraus, bonorum virorum imaginem præferat; non nisi longo ulu, & cum deceperit, adverti potest. Quamobrem, ut Plato è sua politia Poetas expulit, veluti bonorum morum corruptores; ita hanc fallacem Hypocritarum stirpem extra hominum genus, tanquam civitatum, Deo quidem exosam, hominibus verò infensam, pestem, censeo esse exterminandam.

Hic ego? quamvis Carolus multa de hoc genere hominum dixerit, tamen cum difficillimè discerni possit vera virtus à ficta scire cupio abs te. Hieronyme, qui diutiùs consuecisti cum his Religiosis qui vulgò erant Hypocritæ, quo maxime modo internosci queant.

Vellem, inquit ille, ne extrà Religiosos hoc vitium vagaretur; minus quippe damni nobis esset: sed omnis generis viros occupare videtur. An tu non Hypocritam dices Nicolai nostri quendam patrum admodùm senem? Quem ferunt, si quando in cœtu hominum mendicus stipem peteret, dissimulare solitum, se illum vidisse; cùm paulò longiùs abisset, magna voce pauperem, ut rediret, appellasse; assemque æreum ex loculo depromentem, pauperi dare consueisse, addentem; Deum pro nobis roga. Si quis domum pro frusto panis isset, reiiciebatur; erat enim cupidus, tenax, & quæstui deditus. Alter civis (Poggius meminit) statura

statura pusillus, ex ordine equestri; cum templum domui propinquum ingrederetur, quod erat pictis imaginibus ornatum, exosculabatur singularum pedes; quæ altius depictæ erant, ad eos capitium proiiciebat, deosculabaturque. Quò semel accidit, ut cum candelabro, muro infixo, capitium hæssisset; alterius opem quæreret: quæ res magnum adstantibus excitavit risum. Nonne Hypocritæ vobis quoque videntur, qui post multas rapinas, expilationes, latrocinia, quibus socios expilarint, cum Rempublicam exhaurerint; aut veste sacerdotali, aut pictura templi, boni viri nomen aucupantur? Utque simulata virtus vulgatiores fiat, aut sua signa aut nomen adiiciunt; ut ad vulgarem laudem videatur bonitatis fama quæsitæ. Quot insuper novimus, qui ut magistratus assequantur, ut præficiantur Reipublicæ muneribus (& iis præcipue, quibus lucri spes est annexa) templa frequentant, cum religiosis versantur, pauperes pascunt; æquitatem & iustitiam semper in ore habent? Quorum animus, cum perversus sit, & à vera virtute alienus; tamen multa etiam incommoda perferunt, ad auram vulgi, ut possint occultè fallere, captandam. Multiplex igitur est Hypocritarum ac varia ratio, quorum perspicua cognitio videtur difficilis; ita inest illis quædam infixæ similitudo virtutis: sed tamen tempore deteguntur. Dicebat amicus quidam; optimam eam futuram omnium fuisse artem, si posset esse diuturna; verum ficta omnia citò redeunt in suam naturam; refe-

rantur occulta, & quæ veritatis radice carent, citò arescant, necesse est. Verum, in his cognoscendis, hanc normam censeo adhibendam. Quos maximam vitæ sanctimoniam videris præferre; aut subito ex viris malis Religiosos, ut aiunt, optimos evasisse; quos collo obtorto, demissa facie, vultu squalido, vili veste; aspernantes semper iocos; bonitatis speciem ostentantes; Christum Iesum semper in ore circumferentes, hos habe, tanquam plus, quam efficiant, pollicentes, admodum suspectos. Non enim opere respondent ostentationi. Nepuaquàm mala sunt tamen, quæ retuli, sed tanta virtutis ostentatio aliquid habet admixti, quod igne esset, tanquam aurum, expurgandum: Difficile est, bonum esse, & paucis contingit. Virtus actionibus, quæ arduæ sunt ac difficiles, comprobatur; quas qui agit, non signat aliis aut monstrat; ne recipiat ab hominibus mercedem: sed mavult esse, quam dici bonus. Multorum quidem opera laudanda sunt; sed ij aut populum aut frequentiam hominum fugiunt, aut proficiunt doctrina, & recta via proficiscuntur. Verum de Religiosis tacendum est mihi, ne videar meæ professionis homines impugnare. Vobis, quorum est libera loquendi facultas, hanc provinciam relinquo.

Tum Carolus: fateor, inquit, Hieronyme, alios quoque præter Religiosos, Hypocritas esse; sed tamen in vobis hoc maxime vitium dominatur, qui cum Religionis vinculum sumatis, sub humilitatis

militatis aut paupertatis specie; utrumque velut acerrimum hostem fugitis; libertatem, opes, dignitates postulando, adeò importune nonnunquam, ut nihil importunius dici queat. Fingunt quidam, se procul ab reliquorum usu, & communi grege remotos, ut cæteris præficiantur, quod assecuti, prioris obliti vitæ, in pristinos recidunt mores. Nota est in vulgus, cujusdam monachi fabula, semper minutos pisciculos ad voluptatem evitandam appetentis. Contracta apud cæteros, ex victus continentia, sanctitate; cum Abbas loci illius factus esset, grossioribus vesceretur, asserens: se illos edere, quos parvuli suis retibus cepissent. Sed tamen Eugenii tempora, ad quem undique eiusmodi homines scaturiebant, plures istius generis detexerunt. Nam veluti delphini, tempestatem futuram præsentientes, in summo enatant mari, ut palam à navigantibus conspiciantur; ita & isti Hypocritæ, catervatim ex suis gurgustiolis & cellulis emergentes, & veluti ad uberrima pascua advolantes, Pontificem circuibant, tanto persæpe studio, ut nihil posset esse fastidiosius: Varia ab Eugenio postulabant, ad fastum & questum spectantia: ut faciliè appareret, illos magis ob inanem gloriam; & præsentis vitæ commoda quam ob vitæ melioris desiderium, Religionis habitum suscepisse. Certè ea quærebant; ut susceptæ Religionis illos poenituisse videretur. Quid enim ad quosdam sordidatos mente & vestibis asellos bipedales spectat, Pontificum aulam frequentare? Quid, tanto

tanto fastidio etiam ianitoribus molestos esse? Num virtutē, num paupertatē, num humilitatem (quæ eorum est professio) in atriis Pontificis quærunt? Num continentiam, num rerum contemptum & seculi abdicationem? At ista in solitudine, & earum rerum, quæ in Curia tractantur, despicientia, reperiuntur. Nunquid sanctimoniam vitæ? At ipsi alia se via illam quærere, professi sunt. Nunquid dignitates appetunt? Aut agendorum curam? At hæc sunt ab eorum instituto penitus aliena. Nunquid inquirunt aut exempla abstinentiæ aut pauperis victus? At hæc sunt tutiori itinere investiganda. Quid ergo eorum ad Curiam concursus frequens sibi poscebat, præter ambitionem, factum, honores, pompam, vagandi ambiendi que libertatem? At ex his multi non sua, sed aliorum causa, ut animæ peccatorum, ut aiunt, salvæ fiant, se Pontificem adire, privilegia ab eo petere, causabantur. Mira istorum virtus ac pietas censenda est, qui propriam salutem contemnunt ob proximi caritatem! Cura te ipsum primum, Hypocrita; abiice animi morbos, adi ad Curiam vocatus; non te ultrò inculces; remove curandi cæteros appetitum, abige perversam ambitionem; asperne earum curam rerum, quæ nisi ultrò demandentur, scis nihil ad te pertinere. Aspira ad virtutem recta, non hac tortuosa ac fallaci via; fac, ut mens conveniat verbis, opera sint ostentationi similia; enitere, ut spiritus paupertas vestium paupertatē excedat, Tunc fugies simulatoris crimen

crimen; tunc tibi & reliquis proderis vera virtute;
Sed dum te quantunvis hominem humilem &
abiectum videro Curiam frequentantem, non solum
Hypocritam, sed pessimum Hypocritam iudicabo.

Addas his quoque, inquam (stultos, an Hypocritas dicam?) eos, quos inscitia temeritati coniuncta suggestum ascendere cogit, non ad prædicandum, sed ad effundendum spargendumque in populo rudi & plebe insulta, verba quædam resonantia, quæ neque qui profert, neque qui audit, intelligat. Ambitu verborum feruntur inconcinno; gestu, instar asini, domino blandientis, incomposito; voce sonora ac terribili; verbis mordacibus utuntur, quæ scurrilitatem non sapientiam, redolent. Ipsi sanctitatis sapientiæque, cum sint stultissimi, opinione inflati; quæ loquuntur, pro Evangelio haberi volunt. Multa promittunt, pauca exsolvunt; suæ dementiæ secum testimonium ferentes. Circumlocutionibus ducuntur variis, ut existimentur aliquid posse præstare. Assentiri sibi omnes volunt, hoc est, suæ stultitiæ testes esse. Tandem defessi loquacitate, tanquam Phoenicem enixi, abeunt rauci ac sudantes. Auditores, multo, quàm antea, stultiores recedunt, oppleti aures clamoribus ac iurgiis, verborumque quæ non intelligunt, strepitu. Nullus mutat mores, nullus vitia ponit; multi peiores quàm accesserant discedunt, ea edocti ut caveant vitia, quæ antea ignorabant. Novi quendam ex hoc ordine Hypocritarum, qui certa in urbe, rusticana tamen verba ad populum

populum spargens, cum luxuriam muliebre de-
 testaretur, vetando, admonuisse secretiora quædam
 (ea referre, pudor istius Hieronymi impedit)
 quæ plures, rei prohibitæ ignari, postmodum cum
 uxoribus è vestigio sunt experti. At iste, suæ vir-
 tutis opinione inflatus, patiebatur stultæ plebecu-
 læ, inter applaudentium voces, manibus se do-
 mum referri. Quid hac iniquius perversitate?
 Quid hac fallaci virtutis simulatione detestabilius?
 Erat enim vir nequam, mulierum corruptor, mo-
 ribus obscænus: quæ relata Martino Pontifici,
 hominem in carcerem primò trudi; deindè in ex-
 ilium longinquum relegare compulerunt plures eius-
 modi homines, qui cum rudes indocti, literarum
 ignari existant, sancti, ut aiunt, Spiritus doctri-
 na inflati ad plebem scripturam exponunt sacram,
 tanta rerum inscitia, ut nil esse dementius videat-
 ur. Accessi multoties ad hos audiendos ridendi
 causa, cum ea dicerentur ab illis, quæ vel auste-
 rum tristemque hominem ad risum commoverent.
 Videas iactare se illos, tanquam è suggesto pro-
 filire velint; modò tanquam furibundos vocem
 extollere; deindè submissè loqui, quandoquæ ma-
 nibus tabulas percutere, nonnunquam ridere, adeò
 multas variasque formas latrando assumere, ut al-
 terum Protheum dicas. Quos Simiæ sæpiùs, quàm
 prædicanti similes duco. Ut autem Paulus Aposto-
 tolus ait: Ego plantavi, Apollo rigavit, Deus
 incrementum dedit: ità istorum blateratorum alter
 ignorantiam plantat, alter profitetur inscitiam,
 omnes

omnes incrementum stultitiæ præbent. Fateor plures & fuisse & esse hodie doctos & excellentes viros, omni virtute præditos, quorum oratio multum proficit fidelium salutem, quorum doctrina salutaris est & admodum laudanda. Sed hi admodum pauci sunt, si numerum consideres eorum, qui nulla præterquam clamandi arte præditi, hanc sibi non prædicandi sed obloquendi licentiam sumpserunt.

Tum Carolus; sanè diù, inquit, in hoc rabularum genere morati sumus; cæteros ex Hypocritarum numero, si qui supersunt, percurramus.

Adiciamus & hos, inquam, vagos, qui protenta & contorta coma, barba promissa, refartitis vestibus, cum sacculo & sportulis domos & fora, mendicando, circumeunt, ut vivant absque labore in militia Crucifixi. Inopis speciem præferunt, cum sint aliundè bene nummati. Quos, si Lucianus viveret, contjiceret inter sui Philosophos temporis. Ut enim ij relictis prioribus exercitiis, otio ignavo dediti, stipem petendo, vitam alieno sumptu ducebant, barbati, squalidi, veste vili, baculum ac peram ferentes; ita & hi, sequi se Christi vitam professi, ab illius operibus multum absunt, sub religionis cultu aliena impensa vivunt, otiosi, stertentes, sonnolenti; neque animo, neque corpore utiles. Sunt aliqui ex eis probandi viri, & ego quosdam novi dilexique sed ingens numerus ignavorum. Adde quòd ex eis, qui confessionibus se dedunt, sanctitatem verborum ostentant.

tant, mulieres interrogant occultiora quædam,
 quæ potiùs libidinem provocent, quàm extinguant.
 Nam dùm secretiora rimantur, eriguntur quando-
 què, quæ dormiunt, & oscitando balbutiendopue
 ostendunt, se paulum anhelitu propinquo esse com-
 motos. Multas tentant, quasdam seducunt ad ve-
 neris templum, quæ postmodum illos Patres spi-
 rituales appellant. Scio quædam ridenda vel puni-
 enda potiùs de his qui in observantia se dicunt
 vivere, & quidè recentia, quæ tentarunt in con-
 fessionibus adolescentularum, sed pudor efferre
 prohibet. Quidam noster contribulis adhuc vivens,
 simulando dissimulandoque effecerat, ut vir opti-
 mus putaretur; adeoque eius fama sanctitatis per-
 crebuit, ut nulla Florentiæ mulier, nisi ei sua
 peccata narrasset, satis conscientiæ suæ factum pu-
 taret. Sed extemplò ex hac opinione decidit,
 tùm pecunias petendo, tùm inter cætera ab ado-
 lescente muliere interrogando, an catum domi ha-
 beret? Quod cùm illa anuisset; postulavit, an
 illum animadvertisset, cum demulcerentur renes,
 caudam etigere? Hoc iterum anuente fæmina,
 itidè sibi ex eius conspectu accidisse, ait. Al-
 ter quem novi, sed vetus res est, mulieri, sua ex-
 ponenti peccata, se velle humores expurgare, qui-
 bus abundaret, dixit. Illa, ad Medicum facessas,
 inquit, & abiit. Vir, cui hoc innotuit; accer-
 fito semèl domum homine, clystere atramenti &
 quidem copiosè indidit, asserens: optimum esse ad
 purgandos humores, medelæ genus. Ille abiens,

cum

cū onus per viam deponeret, effecit ut res esset notissima. Quid loquar de quodam, qui propinquus nostræ patriæ Eremita fuit? Is in nemore multis bonis operibus opinione viri optimi contacta, cellam ædificavit, in qua plures Sanctorum imagines erant depictæ, Confessiones mulierum reclusus audiebat per fenestellam, cui inerat à superiori parte latens cataracta. Mulierem, quæ pulchior videretur, si sola esset, quod sæpius accidebat sanctitatis illius fiducia iam vulgata, hortabatur, immisso per eam capite, figuras aspicere, quo facto, dimissa cataracta tanquam pedica, mulierem collo captam foris exiens cognoscebat. Semel quadam reluctante, altera superveniens detexit crimen. Ille è vestigiò timore perterritus aufugit. Sexcenta ejusmodi Hypocritarum occurrunt exempla mihi nota, quæ possem referre, nisi vererer, nè dedita viderer opera eorum acta infectari. Hæc recensui, ut videant omnes, quàm nefaria sunt, quàm abominanda perpæpè istorum opera, quos Hypocritas vocant.

Cur non bonorum, sicut & malorum exemplis uteris, Hieronymus inquit? Sunt enim permulti in omni religione & statu viri optimi, sine crimine, qui has turpitudines effugiunt, nec commoventur externis; quos tanquàm exemplar bene vivendi possis dicere.

Fateor, inquam, vera à te dici. Non enim hoc crimen in omnes cadit. Sunt multi præclari inter eos viri; sunt plures sanctitate vitæ præstan-

D

tes;

tes, sunt etiam docti & insignes, quos omni laude dignos iudico. Sed mihi de Hypocritis, de fallacibus, non de bonis est sermo. At isti quos refers, è reliquorum cœtu eximuntur. Non enim concurrunt ad Curiam Romanam, non aulas principum frequentant nisi coacti; non ingerunt se negotiis secularibus, non ambiunt, non appetunt perversa via, & sanctitatis specie dignitates; non se populo ostentant. Fugiunt commercium mulierum; ea devitant, in quibus sathanas eos possit sua tentatione superare. Non cupiunt, ut videantur, sed ut sint Deo accepti. Non aucupantur plebis aures, ad excitandam de se virtutis opinionem. Non vocibus laudantium efferuntur. Non impetrant à Pontificibus gratias, quo excellant reliquis: non audiendarum confessionum facultates, aut absolvendi confessos quærunt; quæ spectant omnia aut ad mulierum aucupium aut pecuniarum: sed relinquunt eas curas superioribus. Ut verò intelligas, quos probem, Hieronymus, meque ab optimorum virorum exemplis, minimè abhorrere. Vidimus dudum inter eos quos noverim, probatissimum ac Sanctissimum virum Nicolaum, de quo supra memini, Cardinalem Sanctæ Crucis, verum virtutis iter ingressum, nulla simulatione nixum, ad tantam dignitatem pervenisse, nulla illecebra aut specie dignitatis commotus, mores pristinos aut vitæ superioris integritatem disciplinamque mutavit, nulla est usus ostentatione; frons sua conveniebat populo, interior homo ab reliquo-

rum

rum moribus diffidebat; non contrariam cæteris, sed meliorem sequebatur vitam. Hos ego viros probo, omnique honore & laude prosequor, qui plus in thesauris absconditum habent, quàm proponant aliis conspiciendum. Verum ad Hypocritas huic admodum dissimiles redeamus. Venit in mentem unius, in cuius Hypocrisi recensenda risum effudi. Retulit joci gratia Cardinalis quidam, cum de Hypocritis sermo esset, unum quempiam fratrem ex iis qui se vitæ observantioris appellant, à se ad prandium evocatum, & cum manus de more in argento lavisset, Fratrem lavari jussum, collo obtorto avertisse faciem ab argento, manusque aqua in terrâ defluente lavisse. Quid hac dementi ostentatione in argentum odii insulsius? Magnum videbatur scelus lavari in argenteo vase illi Hypocritæ ridiculo; qui eâ ostentatiuncula virum illum insignem in admirationem suam sese trahere existimavit. Sed derisio insulsi fastidii subsecuta est. Sunt etiam quidam alia ratione Hypocrisis allecti; quos solùm inanis rumor, ut vulgò, dùm viæ transeunt, viri dicantur boni, delectat; incommoda plura perferunt vitæ, ut justi videantur; existimantes hac inani laude plebis, se beatos esse: cum eam tanquàm tutissimam viam ducant ad explendas occultas cupiditates. Quos diaboli Martyres appellat vulgus, cum & præsentibus voluptatibus priventur, & sint futuris carituri. Ejusmodi ergò hominum societatem omnem in Hypocritarum cohortem adiiciamus. Occurrunt plura ejusmodi

ejusmodi virorum exempla, quos prolixitatis causa prætermitto; sed unius insignem fallaciam assumam. qui præ cæteris in arce Hypocritarum collocandus videtur. Is fuit Antonius Fanensis, vir barba oblonga ac corpulentus, ex Religione Augustinensium, sæpius ad Eugenium Pontificem destinatus Orator Aragonum Regis. Contraxerat enim ostentatione quadam percallida, veterator ille, sancti viri nomen. Asserebat diebus octo perseveraturum absque ullo cibo, solo Eucharistiæ Sacramento contentum. Ejus rei, ut periculum fieret, jubebat se in loco solitario secludi absque ulla re, esui aut potui accomodata. Dietim, unicam hostiam, & vini quantum satis sacrificio esset, petens; formosior postea, quàm accesserat, nihilo macilentior egrediebatur: quod omnes in admirationem stuporemque, tanquàm cælitus cibo præbito, attraxerat. At postmodum, paulò antè vitæ finem patuit illius dolus, quem socius quidam ejus, qui rem norat, referavit. Gestabat in cellam occultè sub vestibus corrigiam oblungam, ac palmo latam, corio cocto ab anteriori parte pendentem, optimi vini plenam, expressi ex pluribus panibus assis, in quos sæpius vinum infuderat. Tùm Candelas complures grossiores ex saccharo conficiebat, exterius cera illitas, quas secum deferens, tanquàm pro lumine usus, corpus reficiebat. Id, veluti insigne abstinentiæ miraculum, hominem celeberrimum reddidit vitæ sanctitate. Ego cum hoc ab eo quandoquæ audissem, mirabar tam splendidam
 tam

tam rubicundam faciem in eo , quod ferebatur , jejunio reperiri posse ; cum ea , quam prædicabat , cibi abstinence , habitui corporis contraria videretur.

Quid ? Carolus , inquit , ut non cogamus Hieronymum , suorum errata detegere ; num ab horum agmine reiciemus , quos maximè illi arti deditos ferunt , hos novos Religiosos ; diversi habitus dico , qui suis Monasteriis reclusi , & observantiæ , ut ajunt , dediti , sibi solis vivunt , vestem humilem , animum elatum gestantes : qui ita Eugenii tempore aucti in illius obsequio sunt , ut jam formicis æquentur ? At ij , quæ in re aut religioni aut vitæ hominum profint , ignoro. Illud profecto scio , illos tanta ab Eugenio postulasse , ut sint ditissimi. Cum enim pauci sint numero , tamen tot agros habent , tot possessiones , ut nihil eis gravius , nihil odiosius , paupertate fuisse videatur ; frigus devitant ; famem sitimque depellunt ; nuditatem odiunt ; omnia vitæ incommoda evitant amore Christi. At quanta est nonnullorum cupiditas vel vorago potius ? Nullis opibus satiantur ; semper quærunt , semper appetunt. Quanta verò nonnullorum ambitio ? Vidimus Abbatem S. Iustinæ Paduanæ , qui auctor fuit novæ sectæ instituendæ , tanto fastu , tanta pompa , tanta elatione , ut rectè Pomponius cognominari posset. At is non deseruit Curiam , quo ad crearetur ab Eugenio Episcopus Tarvisinus ; credo tamen , ut ex Hypocritarum numero eximeretur. Sed ad superiores rever-

tamur ;

tamur; quorum vitam interiorem scrutari nolo, Deo
 enim nota est; nolo, quid in secretis agant,
 pervestigare: vigilant ne, an dormiant: sobrii
 sint, an secus: castitatem & continentiam servent;
 studiis an desidiis vacent; an invideant, an æmu-
 lentur, an quærant præesse. Non satis est, eos
 sub tecto subfarcinatos vestibus, palàm minimè
 obesse exemplò; quem fructum afferant fidei, quàm
 populo utilitatem, id quæro. At ego nullum ip-
 sorum, præter cantandi, opus, cicadæum more,
 conspicio; ut nimis profectò magna merces sit
 eorum vocibus constituta. At extollunt suos tan-
 quàm labores Herculis, quòd de nocte ad cantan-
 dum surgant, & Deo laudes dicendas. Magnum
 profectò negotium, & multis laudibus extollendū:
 cantandi gratia, vigiliis nocturnas agere. Quid
 dicerent, si agricolarum more pergerent ad aran-
 dum etiam sub ventorum & imbrium tempestate,
 nudis per sæpè pedibus; corpore parum contecto?
 Omnia certè illorum labor excederet præmia Dei:
 cum non posset tot ærumnis par gratia referri.
 Sed plures inter eos Sancti sunt viri, verà virtutē
 amplexi; nulla contecti simulatione. Fatendum id
 quoque. Deflenda enim res esset, in tanta mul-
 titudine, tanta impensa, neminem bonum ac sanc-
 tum esse; Maxima pars tamen, desidiofa est, quæ
 Hypocritarum sequitur agmen, nulli dedita virtuti.
 Quàm multos enim melioris vitæ cultu religiones
 profiteri putas? Paucos quippè recensebis, quos
 non aliqua exterior causa ad eum habitum impulerit.

Non

Non animum, sed corpus afferunt ad obsequium religionis. Multi ob pusillanimitatem, cum nesciant aliundè victum quærere: nonnulli ob inopiam; quidem cum decoxerunt, desperatione quadã religionem, tanquã opima ad victum pascua, ingrediuntur. Alii cum diutiùs in studiis ignorantie contriti, consumptis patrimoniis, dissoluti, vagi, improbi, indocti, infamiam contraxerint, ad abolendam prioris vitæ turpitudinem religioni se dedunt; non sanctitatis amore, sed pudore ducti, cum erubescant in patriam pro ignavis ac stultis reverti. Quidam corpore debili atque imbecillo, impatientes laborum, Religionis vestes in quæstû vertunt. Sunt qui frigidi, oscitantes, remissi, torpentes, quadam bonitatis Hypocrisi obducta, Religionem appetunt, tanquã quietum ac fallacissimum sustentaculum vitæ; qui omnes sunt in Hypocritarum conventum coniiciendi. Quot prætereà censes esse, qui cum diutiùs bonorum virorum operibus instituerint; postmodû ambitionis atque honorum dulcedine capti, vitam mutant & mores? Nûm tu ab Hypocritis eximes Io: illû Dominici ex ordine Prædicatorum, qui olîm adeò utilis apud nos fuit in ferendo ad populum verbo Dei? Cuius sermones plurimum, & exempla vitæ omnibus profuerunt? Multos malos usus sustulit è civitate; quos inter, ille erat improbus, ut Kalendis Maiis tota urbe, mensis publicè positus, alea luderetur. At hic mos omninò eius est opere & cohortatione sublatus. Acriter insectabatur vi-

tia; muliebre vestium licentiam compressit; multa egit laude digna, ambitionem & inanem gloriam maximè infectabatur; ea ipsius erat deniquè bonitatis opinio, ut omnis civitas, eius monitis obtemperaret. At is Gregorio ad Pontificatum assumpto, cum audisset promisisse illum Scissuram Ecclesiæ tollere etiam per resignationem dignitatis, Romam subito advolavit, ut illum ad tam sanctum opus cohortaretur, Cepit recta mente suadere, quod ille promiserat. Invenit hominem paulò durorem; cum acrius instaret, odium contraxit, ex assiduitate suadendi. Igitur ad Circes habitaculum divertens, sumpto illius poculo, corpus & animam immutavit. Nam cum homo esset callidus & astutus, & qui sciret uti foro; ubi suis consiliis præclusum locum conspexit, alio aucupio in gratiam Pontificis irrepsit. Cum cæteris Hypocritis, quorum infinita penè multitudo confluxerat ad urbem pervertendi Pontificis gratia, sentire cæpit, & quod placebat hortari. Inita Pontificis gratia, primum Ragusinus Episcopus factus est; tum verò postea Cardinalis; quod ei Florentinorum omnium odium contraxit. Cum noti amicique factum improbarent, mirarenturque tam illum sibi ipsi, & superioribus verbis contraire, & institutæ vitæ: statim ad scutum Hypocritarum confugiebat; coactum se id onus ut vitæ prioris impedimentum suscepisse. Sibi enim à Pontifice, cui obfisti non posset, sub excommunicationis pœna mandatum, ut eam dignitatem susciperet, quæ præter suam

volun-

voluntatem obtigisset.

Hujus, inquam, rei testis sum, Carole; qui id temporis rebus omnibus interfui. Memini, ut primum in urbem venit, cum unà pranderemus in amici domo, atque ille inter loquendum acta Gregorii, nondum immutatus, improbaret, veluti tam largo ore promissa abnuentis, me ei dixisse: atqui pileus quispiam oblatus capiti, de hac te deiciet sententia; tum ille: Cum id videris, Poggi, inquit, nihil ampliùs credito. Et videbo, inquam, & ut soleo credam. Atque ità, ut prædixeram, cecidit. Imprimis Gregorio auctor postmodum fuit, nè renuntiaret. Doctissimus tamen & perhumanus neque à virtute alienus fuit; ut nihil eius laudibus, præter prioris vitæ bonè institutæ mutationem, obstaret. Huius mentio mihi alium subiicit non minoris culpæ. Is fuit magister Lucas ex Domo omnium Sanctorum, qui vir bonus ac Sanctus Florentiæ habebatur. Decrepitus fermè erat, doctus & simplex; ad quem omnes recurrebant in iis, quæ ad animam spectabant. Contempserat semper dignitates, nihil appetere videbatur: Gregorio adversabatur, cum adfirmaret; etiam cum vitæ detrimento debere illum pacem, ut pollicitus erat, Ecclesiæ largiri. At is misso à Gregorio rubeo pileo, captus hamo dignitatis cœpit retractare sententiam, asseverans illum peccaturum gravissimè, cum verus esset Christi Vicarius, si renuntiaret. Cum argueretur de assumpta dignitate; ad arcem confugiebat Hypocritarum: Sibi id à Pontifice, cui

cui contraire non posset, fuisse mandatum. Sed paruo tempore illum stultitia sua frui licuit: cum è vestigio prohibuissent Florentini; nè illius dignitatis insignibus uteretur. Ita pro Cardinalis nomine. Hypocritæ labem sumpsit.

Tum Carolus, hoc est commune Hypocritarū, & pervagatum refugium, inquit, ut honoris suscepti reiiciant in alios omnem culpam. Cum enim Deum hominesque sub humilitatis umbraculo fatigarint; cum Cælum ipsum verbis repleverint: cum importuissimos se præbuerint, ut in aliquo rerum fastigio locentur: nè reprehendi possint, neve religioni, voto, professioni adversari videantur; à Pontifice coactos se asserunt ad suscipiendum onus grave, qui eos implicuerit labori minimè necessario & molesto. Sed necesse parere superioribus, nec esse fas, illorum præceptis contraire. Pessimum genus inter mortales, qui quod summè appetunt, & inquirunt, contemnere se, & invitos capere affirmant, quò videantur meliores.

Occurrit mihi, inquàm, horum magister, quem quidam Hypocritam, alii secùs existimarunt. Durum est, os ponere in Cælum, ut aiunt, sed inter vita functos securiùs vagabitur nostra oratio.

Quis nam est is, inquit Carolus?

Gregorius, inquàm, cuius antea mentio habita est à nobis. Plures probum & simplicem existimant virum fuisse, in quo neque dolus fuerit neque fallacia, & suos ertos à consultoribus prodisse.

disse. Aliorum enim qui propriæ utilitati intendebant, suasionibus & consiliis impulsum tradunt, non perstitisse in priori voluntate dignitatem Pontificatus reiiciendi. Alii Hypocritam affirmant, ac prætulisse illum unioni pacique Ecclesiæ dulcedinem Pontificatus; neque prioris vitæ ostentationem similem actis fuisse posterioribus. Ego potius hunc in eorum numerum colloco, quos Aristoteles ait magis doctos & sapientes, quam prudentes esse; & potius ignorantia quam malitia erasse, dixerim. Cum enim semper inter Hypocritas in vita solitaria fuerit versatus, ab iis postmodum quos bonos putabat se ductus, mentem & sententiam vertit in peiorem partem. Asserebant enim perversi homines, cum verus esset Pontifex, peccare mortalitèr, si renuntiasset; & ex eo confusionem fidei futuram.

Vide, inquit Carolus, ne hæc nostra de Pontifice discussio sit odiosa cæteris, qui de se dictum putarent.

Si, inquam, Eugenius viveret, taciturnitate opus esset, non quòd eum Hypocritam, inquam, putaverim; sed quòd plurimum illorum consiliis uteretur; quorum odia magis, quam Pontificis erant extimescenda. Verùm de Pontifice fileamus, Superfunt enim adhuc, ut hic annuit, quidam in hunc sermonem, quò sit ornatior dignitate hominum, coniiciendi.

Qui nam ij sunt, Carolus inquit?

Adiicientur, inquam, aliqui non contemnendi.

Sed

Sed primum offert se quidam Frater Siculus ex ordine Minorum nomine Matthæus, qui cum ex iis esset qui de observantia se appellari volunt; prædicando sæpissimè, viri sanctissimi nomen contraxit. Detestabatur vitia, ad virtutem hortabatur; vita erat austera; omnes vicinas regiones ad verba sua tanquam præcipua sanctitate fulgentis illexerat. Alter prædicando Paulus putabatur. Hac intereà virtutis opinione cum plures num mos expilasset, accidit, ut diem suum obiret Episcopus Catanensis. Motus hic noster ambitione, ut Episcopus fieret, quantuor mille aureis mercatus est à Rege Aragonum eam dignitatem. Episcopus ab Eugenio factus, insigni miraculo vitam suam reddidit illustrem. Nam cum iam fama percrebuisset, Ecclesiam Catanensem ab eo multis millibus emptam, atque id parùm crederetur, propter virtutis paupertatisque, quam simulaverat, famam: ad se purgandum, pulpitum ad populum de more prædicaturus ascendens, inravit vehementius, pro eà dignitate nunquam se nummum aureum dedisse, neque à se esse quasitam; Qua in re si mentiretur, oravit Deum, ut in suo corpore id periurium palam recideret. Magni apud Deum eius hominis preces & merita extiterunt. Exaudivit statim vota. Miraculum è vestigio apparuit insigne. Nam derepente ita inferioris corporis partes contractæ sunt, ut eum manibus aliorum de suggesto oportuerit efferri; deincepsque per omnem vitam ambulandi usu privatus sit. Vidi ego hunc postea) cum

cū multa sibi infanda obiicerentur crimina (abiecerat enim omnem vitæ pudorem) ad Curiam evocatum, aliorum ulnis ad Eugenium portari. Sed vetus Hypocrita, sui ordinis virorum ope ereptus est iudicio; atque ita pro infante dimissus. Quid huic homini vel potius portento, facias, qui ita multorum fidem elusit? Sed in eo maximum fuit documentum, Dei patientiam, licet excedat peccata hominum, tamen aliquando castigare errata nostra. Suamet imprecatione mulctavit Hypocritam nequissimum; qui etiam Dei iustitiam in suorum icelerum poenam vocavit credens se Deum fallere; sicut sciebat à se homines fuisse deceptos.

Tū Carolus : si in reliquos Hypocritas tam acriter animadverteret Deus, parcius, mihi credite, eam artem exercerent. Sed occupat animos laboris tam quæstuosi dulcedo, & viri boni cognomen. Vide quid vera virtus efficeret, cum illius falsa similitudo tam uberes ferat fructus. Inseruimus nostro sermoni quosdam, de quibus nulla dubitatio est; qui manifesti criminis rei extiterunt. Verū habiti sunt quidam ita occulti, & in hoc exercitio callidi; ut iniicerent ambiguitatem; verā ne virtute vitam duxerint, an simulata. Quid enim sentitis de Ariminensi Episcopo, qui ita Eugenio fuit acceptus? Nescio enim quā in partem declinem, ita utrimque multorum diversa fuit opinio.

Res perobscura est, Carole, Hieronymus ait, ad quam discernendam Argi oculis esset opus. Multa

Multa signa in eo boni, recti, sinceri, probati-
que viri vidimus. Vita continenti & austeram fuit.
Sed quædam etiam Hypocrisis vestigia acutè in-
spicientibus apparebant. Nonnulla etiam acta quæ
improbarentur à bonis, & mihi ipsi displicerent,
perspeximus? Quibus ille ut bonus pictor pulchel-
lum colorum adiciebat; ut difficile sit certam sen-
tentiam ferre. Verùm si subiret examen, quod
quidam Franciscus Lanzanicus propositum esse ad
infernus descendentibus aiebat, vereor ne in fora-
mine cutem relinqueret. Narrabat enim introitum
defunctis paterè ad inferos, tum magnis quibusdam,
tum parvis foraminibus. Magnis & absque offen-
sione ingredi illos dicebat, quos custodibus, ma-
los aut bonos, apertè constabat, extitisse. De
quibus verò ambigeretur, boni ne an secus fuif-
sent; qui simulato vultu vesteque accederunt (prout
contingit Hypocritis, qui palàm rectè agere viden-
tur) interiorque vita discrepasset ab ostentatione;
per parva foramina admitti. Hi si verè boni re-
perti fuerint, absque ulla læsione, integra pelle tran-
sire; Hypocritarum verò lacerari pellem à margine
foraminis, ut corio undiquè distracto discerptoque
ingrediantur; quo fieret, ut vel parva aut frigoris
aut caloris offensio, maximam inferret penam.
Itaque hunc ad foramen reiiciamus, ut eum ex pel-
le integra vel læsa iudicare possimus.

Tum ego: sentiant, inquam, cæteri quod ve-
lint. Ego istum absque foraminibus iudicari posse
arbitror. Scio illum, ut bonum se virum ac pau-
perum

perum fautorem ostentaret , utque se in Eugenii Pontificis amorem virtutis simulatione insinuaret ; nostrum penè officium evertisse , eoque lucro quod & concessum tamdudum plurimum Pontificum auctoritate , & honestum erat , nos sua perversa simulatione fraudasse , eripiens nobis , quod aliis largiretur. At elemosyna non ex alieno erepta , sed data ex proprio grata est Deo. Ille , ut sancti viri nomen contraheret , aliorum bonis abutebatur in gloriâ suam. Quod , quid aliud , quàm merâ Hypocrisim dices ? Nunquid non summæ arrogantia vel superbiæ , ut de Hypocrisi taceam , potius adscribes ; illum præter omnium præteritorum Pontificum morem , præter antiqua Curia instituta , præter observatam in literis Apostolicis consuetudinem , quò solus sapere videretur ; novam legem , novum ordinem , novum ac perversum aucupium induxisse : ut passim vulgoque plenam remissionem sua sponte concederet , cum sui nominis inscriptione ? Nunquid ita superiores contemnebat Pontifices ? Quorum quidam viri Sanctissimi extiterunt , vir loco humili , tenui doctrina , nulla prudentia , filius sacerdotis ; ut ipse novæ consuetudinis in tanta re , novæ legis auctor , novi moris vulgator esse vellet ; omni priori auctoritate veterum abrogata ? Quæ virtus in eo , quæ auctoritas ; quæ religio eminebat ? Quod in eo erat præcipuum , præter Pontificis indulgentiam ; ut sua prudentia , ne dicam stultitia , omnium præteritorum sapientiam reprobareret ? Verum audite rem summæ Hypocrisis appel-

appellatione dignam. Volebat in iis ipsis literis, quarum ipse auctor & fabricator extiterat, ab eo jactantiam confessis; in prima illa litera, quam eminentiorem atque insignem esse volebat, pingi Eugenii signa tanquam arma solent hominis militaris. Audivi cuiusdam literas, quoniam illis armis carerent, pro inanibus relectas; pictisque postmodum armis relatas, ab eo fuisse subscriptas. Quid igitur præter Hypocritam dices eum; qui in iis à quibus pendet animæ salus, mandare sit solitus, signa pingi militaria, tanquam alicuius Imperatoris, qui versaretur in bello? Veruntamen experiamur, an illis armis tectus, vim foram innum evadit salva cute. Hunc tamen virum bonum integrumque existimabat Eugenius. Sed non erat hic solus, in quo fortassè deciperetur. Quàm multos enim bonos illum viros creditis æstimasse, quorum vitam, ut levitè dicam illius æstimationi vidimus repugnantem? Decipiebatur quidem in multis, quos opinabatur bonos; sed ij rari sunt, rariusque, nisi accersiti aulas Pontificum observant, in quibus nequa quàm falleretur.

Quid, Carolus, de nostro Ambrosio judicatis, inquit? Recta ne an tortuosa philosophabatur via? Nunquid vobis Hypocrisim redolebat?

Nequiquàm, Hieronymus inquit. Fuit enim vir optimus, meo iudicio, ac probatissimus; qui in suo cœnobio literis deditus, multa scripsit magna cum laude & doctrina. Summa certè fuit præditus humanitate ac virtute.

Laudo

Laudo vitam illius; Carolus inquit, & existimo extra Hypocrisim fuisse, dum in Cœnobio Florentiæ Musis vacavit. Sed factus Abbas paulum divertit à priori vivendi cursu, Ambiebat enim paulum sub occultè, ut aliquid altius videretur appetere. Recordamini, Nicolaum nostrum, virum in loquendo liberum & amicissimum illi, solitum sæpius reprehendere supervacuas curas, quibus spontè implicabatur; & ad rubeum Pileum tendere retia dictitabat.

Tum ego; nè de re dubia inter nos decretum fiat, reiiciamus eum ad illa foramina, ut cutis experimento verum festimonium percipiatur.

ô Qua vellem (inquit Carolus) ut & vivos sicut & vita functos liberè recensere possemus ! Quot ad foraminum examen destinaremus ? Supeditatur quidem immensus campus, in quo evagari possemus. Quam multi enim essent in omni statu mortalium (& id dictu leve) in hunc numerum annectendi ? Plures novimus, nonnullos experti sumus; quorum ea est sola cura, ut tanquàm personati solent, boni vulgò æstimentur, cum sint deterrimi. Hac simulatione adeo quidam proficiunt, ut eis amplissimæ dignitates, civitatum magistratus, rerum publicarum munera, honores demandentur, & populorum administratio. Sed eorum fictio haud est diuturna; patefiunt occultæ cogitationes, atque insita vitia; ubi rapiendi delinquendique nacti sint facultatem; tum avaritia, cupiditates, libidines efferuntur; tum illa simula-

tionis vestis conteritur, & concepta fraus in lucem erumpit. Itaque tum vitandum omne vitium est; tum verò præcipuè hæc nequissima Hypocritarum illuvies abhorrenda.

Quæ cum dixisset. Iam finis, inquam, nostræ videtur statuendus colloctioni. Mihi quidém multa imminent agenda, & festinatione egent, quò maturius ad Curiam possim reverti. Et mihi quidém, Hieronymus ait, occupatiunculæ quædam sunt. Iamque ut noster Maro inquit:

Majores... cadunt altis de montibus umbræ.
Hic dictis recessimus.

ORTHVINI GRATII AD LECTOREM EPISTOLA.

Pulcherrima aspectu bestia, Hypocrisis, blanditur, ridet, jocatur, applaudit: rursus autem, cui vult indignatur, excandescit, mordet, lacerat; & cum versipellis sit, ut suis hic depingatur coloribus, par-dum exprimit, ascititio sese cultu, non vero decorans. Blandienti blanditur; palpantem, vicissim palpat: morosa nonnunquam ac satîs meticulosa. Optimum, non nasci hanc bestiam, aut ocissimè aboleri. Nam Hydram effingere & Crocodili lachrymas emittere novit; Curios simulat; Corinthium in tenebris amans luxum. Humi dolosè serpit; & accline est scabellum ejus, sub quo tamen scorpius dormientem fovet. Omnis igitur Hypocrita, optimos quosque falsos fieri cogit; & velut tristis quispiam Arcopagita, in superciliis suis ac vultu ad fraudem composito, bonam fictæ suæ Religionis partem callentèr sedere putat. **Lupus est**

est igitur homo talis homini, non homo; qui etiam & mali Fontem frequentèr reperiens, multitudinem sibi malorum asciscit. Qui enim cum callido Hypocrita commercium habet; auribus lupum tenet: atque ebur ipsum faciliùs atramento candelas facies, quàm cum tali tamque superstitioso monstro domicilium ferves. Herodem (si volueris) intueri; qui devotionem Magis promittens (ut Chrysostomus scribit super Matthæum), gladium acuit, & malitiam cordis humilitatis depingit colore. Ceterum ad sub dolam simulatoris matrem ipsam, videlicet, simulationem revertamur. Nunquid non & per mulierem illam designari potest, quæ purpura splendescens & coccino, aureisque amicta chlamydulis, tum lapide etiam pretioso & margaritis adornata; poculum dextra tenet, plenum abominatione & immunditia execrabilis suæ superstitionis? Non veniet igitur in conspectu Dei omnis Hypocrita, uti Iob testatur. Et sicuti ex Augustino habetur XII. q. i. Mortuus est omnis Hypocrita. Quales ergo haberi volumus, tales & simus; ut II. Officiorum ait Ambrosius. At quorsum hæc tam multa? Ut Leonardi, inquam, Arretini, Oratoris Cl. justum atque perelegans contra Hypocritas libellum, sine omni specie mali prudentèr legas; nè ab illis ipsis antè prospectum incautiùs decipiari. Credimus enim talem tantumque virum mala intentione, locutum fuisse nihil. Vale feliciter.

LEONARDI ARRETINI

In Hypocritas Oratio.

EX omni genere hominum, quos variis
 damnabilibusque vitijs ingeniosa & ad
 malum prona co inquinavit improbitas,
 nullum neque perniciosius, neque odi-
 bilius esse reor, nec sæviori censura, animad-
 versioneque plectendum; quàm eos, qui cum per-
 versæ mentis, animique malignantis sint, tamen
 fingendo, id callidè conantur & agunt, ut sancti
 & integerrimi homines, omnique carentes vitio
 habeantur. His namquè, cùm sint totius humani
 generis infestissimi hostes, & in capita cæterorum
 hominum, ad perniciem fraudemque conjurati:
 dignum est, à cunctis, tanquam adversus aliquam
 publicam luem, inexpiabile bellum indici. Cùm
 verò ex hujusmodi detestabilia hominandaque senti-
 na duo (quos minime gentium opinatus unquam
 forem) me olim credentem fidentemque decepe-
 rint; & alius item quidam ex eadem palæstra,
 proximus diebus mirabili quodam artificio adver-
 sus me item facere tentarit (ac nisi per superiora
 damna edoctus, mihi caute prospexissem, rursus
 proculdubio capiebar) non est consilii mei ultrà
 silere: sed clamabo quanta maxima potero voce,
 admoneboque omnes ejuscemodi Circulatores,
 publiceque protestabor; nè in me ampliùs suas
 fraudo-

fraudolentes præstigias intentent. Nec tamen eorum nomina, quæ certè vix contineo, hic expref-ferim. Dabo hoc pudori meo, concedam verecundia: satis denique poenatum accepisse putabo, quòd ista legentes audientesque, de se dicta haud dubiè recognoscent.

Quid vobis adversum me rei est perverfiffimi homines? Quid in me tam crebrò venenata flagitiorum veftrorum tela jactatis? An ego dignus adeò vilus fum, qui fe duci, idoneus qui falli, simplex qui circum veniri à vobis poffim? Fronf (credo) placida, & benignitas vultus, nesciaque denegare quicquam facilitas, hanc vobis advertus me fiduciam præftant. Videte (quæfo) nè fallendi aviditate fallamini. Fuit enim ifta quondam in me humanitas: fed vos planè veftris eam verfutiis in contrarium convertiftis. Nullius autem vini fpecies vehementiùs acefcit, quàm quæ ab initio dulcedinem habuit. Frustrà iam (mihi credite) me aggredimini: frufrà adverfus me retia tenditis veftra. Qui femèl fallitur, dignus eft venia, qui rurfus, caftigatione; qui tertium, nullo modo ferendus eft. Non committam igitur, ut tertii deceptorum ordinis ipfe fim. Non composita facies, dejecti in terram oculi, non ora artificiofa exterminatione pallentia, non denique per omnes geflus exquisitiffimè ficta probitas, nō fermo ille rarus, & crebrò in veftri capitis damnationē admifcens Deum; me jam ultrà feducere, aut movere, aut quicquam proficere apud me poffunt. Abundè doc-

tus sum, & (quod minimè velim) meis quidè
 damnis incommodisque edoctus; calleo fascinato-
 nes vestras; & occultos meatus, quibus quasi,
 cuniculis ad ruinam hominum subitis, omneis ag-
 nosco. Rectè nimirum vos Hypocritas appellavit,
 qui hujus significationem verbi à theatriali histrio-
 rum turba ad vestrum genus confortiūque traduxit:
 quippè nil aliud quàm histriones estis; & alienas
 induti personas, Deum simul hominesque deludi-
 tis. Histrion enim dùm fabulas agit, sæpè ex
 Aulæo prodiens, Regem se aut heroa profitetur
 exterius, cùm intus nequam Rex, nequam He-
 ros sit, sed vilis quidam ex infima plebe homun-
 cio, & interdum etiā servus. Itaque eos Græci
 quidem ὑποκριτὰς quasi actores & simulatores
 alienarum personarum, nostri autem histriones,
 id est ludiones, Etrusca Lingua vocitarunt. An
 non rectè vobis hujusmodi nomen inditum est?
 An non pejus etiam, quàm ludiones estis? Illi
 ad delectationem spectantium, alienas præferunt
 personas: vos ad everfionem non spectantium,
 fictam induitis probitatem. Illi Scenarum profa-
 nissimum locum, vos Templorum Sanctuaria inces-
 tatis. Ô Miserum ac detestabile genus hominum,
 qui etiam illa, quæ cæteris sancta & intemerata
 sunt, vestris flagitiis profanare non dubitatis! Si
 non hominum formido vos absterret, quoniàm,
 clam illis hæc perficere posse, confiditis: an non
 divinæ ultionis, quam meritò formidare ac expa-
 vescere debetis, quoniàm cuncta discernit, poena

vos terreat ? Sed nondum fortasse jugulum vestrum ita mortiferè invadendi tempus. Ut enim quorundam poenæ delictorum sic à Legibus constitutæ sunt ; ut antequam supplicium de reis sumatur , spoliationem ac verberationem præmittant : sic vos priusquam confodiamini , nudandi & flagris orationis meæ verberandi estis. Non decet Hypocritam vestitum necari : ante nudandus est , ut appareat ; verberandus , ut doleat. Quare Divina ista , quæ vestram perfidiam disperdant , in aliam partem reservemus ; ac , ut cœptum erat , de histrionibus agamus. Illi Reges aut Heroas simulant , vos faciem induitis boni viri , à quo tamen longè magis distatis , quam illi ab Heroibus & Regibus. Non ut or excessu verborum , dum ita dico , sed revera sic est. Plus ab est Hypocritarum perversitas à probitate , quam seriò fingunt ; quam Mimorum infimitas à culmine regio , quod per jocum imitantur. Si quidè illi fingendo se Reges , nihil alieniores fiunt : vos autem quanto magis fingitis , tanto à bono viro disceditis longius. Et certè , si , quid sit bonus vir , considerare velletis , pudeat vos nimium professionis vestræ : quanquam non est hæc professio Hypocritarum , ut boni sint , sed ut boni videantur. Illud autém stultitiæ nostræ ; quòd per ea bonitatem æstimamus , quæ ad faciendum bonum virum nihil pertinent. Non enim vestis hispida , & talos ad usque profluxa toga ; non prægrande capitis tegmen ; non tristis & severa alienis peccatis castigandis , suis ignoscendis , curiositas ;

sitas; non importuna frequentatio Templorum; non admiratio, admurmuratio, confricatioque Picturarum, bonum virum efficiunt. Vera sinceritas animi, istud præstet, oportet: non improba & captiosa ostentatio sui. Sed vester hic unus labor est, ut boni videamini; ut verò sitis nihil omnino laboratis. Itaque se veritate illa animi, quæ bonum virum efficere potest, sprete atque neglecta, & tanquam inimica vestris rationibus, conculcata; ad curam earum rerum confugitis, quæ probitatem non efficiunt, sed ostentant; illud tantum modò votis deposcentes:

*Da mihi fallere, da justum sanctumque vidèri;
Noctem peccatis, & fraudibus objice nubem.*

Quæ, naturam vestram intelligens, docte simul ac festive Poëta descripsit. Cum verò omnis vestra (ut ita dixerim) bonitas, vestitu, vultu, & affectu, terminetur, nec ultra se extendat; de illis pauca dicenda sunt: ne fortasse vobis blandiamini, hanc vestram admirabilem, stupendamque sanctimoniam, qualis & quanta sit, à nobis ignorari. In quibus profectò vos ipsi, si vera fateri volueritis nobis, ut verissima dicentibus assentiemini. A vestitu igitur incipiamus. Vitia maxima ac deformissima vobis insunt: Inter quæ superbia, avaritia, & ambitio obtinent Principatum. Ea ut celetis, longæ illæ chlamydes quæsitæ, magna illa capitis tegmina adinventæ. Qua enim alia de causa, illa vestris corporibus circumdatis; nisi ut sub humili habitu, superbia; sub contemptu, avaritia & ambi-

& ambitio delitescat ? Non igitur sunt hæ vestes ,
 corpori tegumenta adversus intemperiem frigoris ,
 aut caloris : sed vitiis latibula adversus oculos ho-
 minum comparata. Atqui , si boni quem admodum
 videri cupitis , ità esse velletis ; ista quidem vitia
 ex animo eruenda erant , non togarum velamine
 occultanda. Hispidior vestis est , & penula esse
 succincta , manicæ laxius negligentiusque effusæ ?
 Quid ergo ? te ne ob hæc sanctum , ut tu vis ,
 sic etiam a me putari credis ? Ego ijs ostentati-
 onibus & figmentis tuis fidem non præsto , nec
 tibi. Hypocrita , credo. Sub illorum enim pan-
 norum involucrio velut sub Canthara suffarcinata ,
 latere aliquid suspicor , & certè latet , modò ape-
 riri & introspecti liceat. Apparebit turpium vitio-
 rum sentina , & lupi rapacitas sub agnina pelle ab-
 scondita. Ut enim esca hamum ad piscium decep-
 tionem : sic panni vestras , ad deceptionem homi-
 num , obtegunt pravitates. Hæc vos spectacula ,
 quasi escam , in populum dimittitis , ut per hujus-
 modi speciei illecebram alliciantur homines , & a
 vobis capiantur. Et vestium quidem genera ad
 Hypocrisim multa sunt : in cunctis tamen una est
 regula , ut sub humilitatis specie , mentes intuen-
 tium ad falsæ bonitatis opinionem , credulitatem-
 que erigantur. Magis verò ac minus à communi
 vestimentorum usu disceditur ; ut quisque plus ,
 minusve in hujus detestandæ pestis voraginem se
 permisit. Quamobrè qui paulò meliores , quam
 sunt , videri affectant , submissiori paulò toga ,
 calcea-

calceamentoque abutuntur : qui autem cupidiùs hoc flagrant, à communi usu discedunt longiùs ; qui verò tota mente Hypocrisim ardent, ac jàm spreto hominum consortio, inter cœlestes numerari volunt, & in Sanctorum Catalogo vivi ad huc fortentefque adscribi : hi jàm non levibus certaminibus, sed toto (ut ita dixerim) agmine Hypocrisim invadunt. Hi sunt quos videmus, non tam vestitos pannis, quàm involutos vestibus : quorum sunt illa prægrandia, & pendentia capitum tegmina ; monstra hominum & portenta ; tunicis tanquam culeis infuti : quibus si esset aliquid sinceritatis, nunquàm tantoperè studerent, hanc eorum pannariam sanctitudinem oculis nostris obijcere : sed integritatem animi sub communi & usitato habitu latere paterentur, studerentque potiùs, ut homines nescirent ; quod isti minimè faciunt, sed inculcant ea oculis nostris, & propalàm ostendunt, per quæ Sanctos & integerrimos se cupiant æstimari, Sepulchra utiquè dealbata, quæ cum speciosa extra sint, intùs, si aperias, putida reperiuntur. Bonus enim vir, & Hypocrita, quanquàm in nullo conveniunt, in hoc tamen maximè differunt, quod ille bonus esse vult, videri autem non laborat ; hic esse quidem non laborat, videri autèm vult. Itaque omnia, quæ internæ sunt virtutis, negligens ; ad ea tantummodò quæ supereminent & subjacent oculis, confucanda & in propatulo componenda, intendit. Ad hæc, vanitas & cupiditas, vos impellit. Vanitas, ut gloriam aliquam, per hujusmodi habitum ;

tum ; cupiditas , ut faciliorem viam ad decipiendum habeatis. Huic sordidæ deformationi habitus , tristitia vultus , & dejectio frontis adiungitur , quæ & ipsa ostentandi ac decipiendi instrumenta sunt maxima ; ut etiam cognomen vestrum indè sit tractum , Hypocritæ , tristes. Motus oculorum gravis , ob-
torta cervix , sputus frequens , non tam ab abstinentia ciborum quàm ab helluatione proveniens. Nam hoc habet Hypocritarum studium , faciem exterminat , corpus impinguat : quæ sub veste latent , ad opera voluptatis : quæ superiminent , ad fictionem sanctitatis exercet. Quid tu , Hypocrita , usquè adeò tristis es ? Quid sibi vult ista ob-
torta cervix ? Quid illa oculorum dejectio ? Quid illa integritatis & innocentiae ficta sinceritas ? An potest quisquam vestrum , quoties alium ejusdem artis professionisque aspexerit , risum tenere ? Quas fraudes , quas circulationes vobis conscitis ? Quantum inter faciem vestram animumque interest ? Quantum effectus vestrorum operum differunt ab aspectu ? An nescimus , sub ista ficta humilitate quantum lateat superbiæ , quantum iracundiæ ? Nonnè , si vel parva in re , quemquam vestrum quis offenderit : tanti æstus irarum , indignationumque exundant , sicque continuò effervescent spiritus : ut non humilem ac dejectum Hypocritam , fecem & sterquilinum vulgi , ac postremæ sortis hominem ; sed Agomemnonem dicas , aut Achillem , ac si quis fuit Heroum superbior ? Nec vero gens est ulla ad crudelitatem pronior , si ulciscendi licentiam
nas-

nasciscantur. Qua in re, abundarem exemplis, nisi ab initio proposuisssem neminem vestrum nominare. Sed quem admodum sub illa ficta & simulata Hypocritarum humilitate, superbia quædam immanis, & æstuans acerbitas reperitur: sic etiam sub integritate, quam fingunt, detestanda improbitas ac malignitas sub est. Et quem admodum, si quis eo paulò irritaverit; superbia, qua sub humilitatis specie latitabat, erumpit: ita, si quis fidei eorum quicquam commiserit; repente improbitas, qua dissimulabatur, apparet. Nec magis pro humilitate superbia, quam pro justitia rapacitas, pro æquitate iniquitas, pro pietate impietas, si periculum facias, deprehendetur. Nam quid ego de verbis eorum loquar, in quibus nihil est simplex, nihil verum, nihil sincerum; & (quod indignissimum est) peccata in aliis acerbissimè castigant, quibus ipsi præcipuè obnoxij sunt? Quàm multus eis sermo de conscientia; quàm multus de integritate, de justitia, de continentia, de caritate, de humilitate? Hinc adversus improbos invehuntur, veciferantur, insaniunt. Sed iidem ipsi, ubi omnis verbis ad res pervenerint; quasi alii quidam homines, ac priorum præceptorum obliti, per fas & nefas cuncta facere properant, quæ prius in aliis detestabantur: ut cum eorum vita mirum in modum pugnet oratio. Operæ pretium est, audire Hypocritam inter mulierculas, aut inter viros sic stultos, ut non nultum à mulierculis differant, concionantem. Somnia fingit, cœlestia domicilia, quæ nunquam

alpex-

aspexit, quasi inde pro lapsus, enarrat: ficta pro factis, invisa pro visis, turpissima impudentia asseverare non dubitat. Hujusmodi verbis in fatuata, domum redeunt, sanctum & Deo amicum prædicant, munera mittunt, cum majore cœtu revertuntur. Bacchanalia per hunc modum fiunt. Ille interea nares inflat: Somnia item quæ referre possit, quasi Poeta quidam excogitat: Magistrum & Archimandritam se vocari gaudet. Ut uberem ridendi materiam de ineptiis ac levitatibus suis, gravibus & prudentibus Viris, hujusmodi homines crebrius exhibeant. Atque utinam hic ludus sisteret; sed procedit longius. Nam tam horum, quam cæterorum qui paulo urbaniores sunt, una est regula, unum denique institutum; ut verba quidem eorum optima sint, facta autem pessima. Nec ego solum de Religiosis, verum etiam de Secularibus loquor. Nam in utroque genere hæc infanda reperitur pestis. Equidem ex cunctis hominibus, quos versari in vita perspexi, nullos neque acerbiores neque perversiores ad huc inveni, quam istos; qui bonam conscientiam profitentur; qui picturas attrectant: qui plorant inter Sacra. Apud hos cave, quæso, pecuniam deponas; cave, quicquam credas; cave tutelam liberorum committas; cave ad pudicitiam filiarum filiorumve tuorum aspirare permittas. Persuade tibi (nam persuadere tuto potes) hoc esse nocentissimum genus hominum; & cunctis flagitiis sceleribusque coopertum; calamitatem everSIONemque propinquorum; spoliatores

tores viduarum pupillorumque; omnium denique, qui aliqua in re eorum fidei se permiserint; everfores. Ô Quot singulis diebus passim incurrimus, quibuscum vix morari paulò plus minimo licet, quin de jejuniis, de Sacris, de conscientia, ut se bonos ostendant, multa loquantur: homines composita facie, tristi ac severo judicio, vestitu & calceamento, vel ad superfluam honestatis normam excogitatis. Hos fuge (crede mihi) hos vita; cum ijs nihil rei unquam tibi sit, si quietem amas. Etenim, nescio quo pacto, alienarum quidem rerum semper illis scrupulosa & arguta nimis conscientia est; suarum autem nulla, aut supina & crassior. Itaque si quid cum illis explicandum sit; tot cavillationes, subterfugia, tergiversationes superinducunt; ut nec suum quisquam ab illis consequi, nec se explicare aut liberare ullo modo queat. Injusti, impii, versuti, mendaces, inexorabiles, inhumani; qui nunquam ex bono & æquo quicquam æstiment; sed cuncta per rigorem iniquitatis suæ persequantur. Meminerimus ergò, cum isti nobis occurrunt, qui pannis, qui vultu, qui gestu, qui incessu, qui motu oculorū & corporis, qui verbis & oratione fictam humilitatē & exquisitissimā bonitatē præseferunt, ac se nostris oculis non ostendant modò, sed inculcant: non esse eos Sanctos, non innocentes, non humiles spiritu; sed perversos, sed inflatos, sed perfidos, sed circulatores, & deceptores hominū. Nihil est enim, quod Hypocritis credi tutò possit: cum omnia eorum opera simulata sint, atque conficta.

Nisi

Nisi fortè quis dicat; in contrarium quæ ostensa sunt, accipi oportere; ut ea sub esse proculdubio credamus, quorum ab illis contraria ostentantur. Et ità pannos; ità vultum, ità verba, ità cæteram eorum sanctimoniam esse perpendendam. Neque ego salutes monitiones ac exhortationes Divinarum rerum reprehendo; sed fictiones detestor: & ab his, qui sanctitatem & castimoniam profitentur, consentaneam professioni suæ vitam requiro. Vultum autem & gestum & incessum & verba, ad speciem integritatis sanctitatisque formare, intus verò turpissima vitia retinere; aliena peccata severè discutere; sua faciliter ignorare; & bonus videri velle, cum non sis, idque ad deceptionem hominum facere: tetrum, ac flagitiosum, & detestandum duco. Hoc est, quod in te, Hypocrita, deprehendo, hoc est quod carpo atque detestor. Nam Divina quidem illa, veneror equidem & adoro; & si quis ritè illis intendit, eum beatum puto. Sed hic bonus & integer vir, omnia contrà facere reperietur, quàm tu facis. Et rectè quidem; diversis enim propositis, diversa sequuntur. Tibi quidem propositum est, ut bonus videaris; illi, ut sit bonus. Itaque tu te ostentas; ille se contegit. Tu faciem exterminas, ut appareas hominibus jejunans; ille avat, & ungit, ne jejunans appareat. Tu vestes induis; quæ oculos hominum in admirationem humilitatis & honestatis tuæ convertant; ille, né convertantur in admirationem oculi, communi vestitu calceamentoque utitur. Tu Tempia infestas; ille modestè adit. Tu figuras
attrectas,

attrectas, & picturis murmura admisces, ille secum ipse tacitus Deum perorat. Tu ploras inter Sacra; ille lætatur. Tu tristitiam vultus præfers; ille hilaritatem. Quid ad hæc respondebis, Hypocrita? Nonne bonus & sincerus vir hæc faciet omnia, quorum tu contraria facis? Quid igitur miser, hanc sanctitatem tuam oculis nostris inculcas? Quid verba jactas? Quid te ostentas? Quid intumescis? Quid in aliis reprehendendis te bonum falso simulas? Non horres integritatem ac severitatem seu sinceritatem fingere; cum ipse conscius sis injuriarum tuarum? Atqui leges adversus eum, qui falsa nummis signa incufferit, ignis supplicio poenam decernunt. Quid ergo tibi fieri expectas qui non æs aut argentum; sed faciem hominis, vitamque falsificas? Equidem vos & vestra interdum considerans in eam nonnunquam opinionem adduci soleo ut putem; lachrymas illas & consternationem inter Sacra, ex conscientia malefactorum vobis provenire. Nam bonus quidem vir letus & alacris est, ex recte factorum conscientia, ex bona spe, quam nulla poenarum formido conturbat: Hypocritas autem sua urunt facinora, & quasi furiae ante oculos obversantur. Necesse est enim illos (quamvis sint improbi) interdum de se & de suis erratis cogitare. Est enim unusquisque recte ac perperam factorum judex sibi ipsi constitutus. Hoc est certissimum profecto ac verax judicium, quod neque falli, neque seduci, neque circumveniri ullo modo potest.

potest. Non enim testibus creditur, non tabulis arguitur reus, non à Patrono per gratiam, vel eloquentiam defenditur. Omnia fecit iudex; omnibus interfuit: nec semel tantum quis, sed sæpè frequenterque judicatur. Hujus interni judicis condemnatio, lachrymas illas tibi excutit & inter Sacra plorare compellit. Sed, crede mihi: (mihi verò?) Immò Divinis afflatibus: hic ludus & jocus est. Id sempiternum est ineffabileque judicium, quod te post mortem expectat. ô Diem illam tibi acerbissimam futuram, cum antè tribunal illud, deposita facie ista & pannis, quibus nunc te, fallendi gratia contegis; sempiterno illi Iudici vitia & scelera apparebuntur tua! Cum te, deceptorem hominum, falsarium humane faciei adulteratorẽ Divine imaginis, indeficibili igne, te, audies condemnari. Et quid est, quod Deus in sermonibus suis acrius detestatus sit, quàm Hypocritarum perverſitatem? Quid; quod tam crebrius repetat, cui vehementiùs ac terribiliùs comminetur, quod majori odio Magister ille supremus esse sibi ostendat? Hæc formida igitur, ô Hypocrita, dùm tempus est; & ante judicium cum illo comminatore, quem fallere non licet, redi in gratiam. Omitte has fictiones, quibus fallendi gratia hætenùs studuisti. Veris magis virtutibus quàm simulatis inhæreas. Vultu & vestitu communi utare Nec tibi tanta curà sit, ut homines de tuis bonis sciant quàm ut nesciant In vitia autem aliena non curiosus sis, sed in tua,

F I N I S.

Poggio Bracciolini, Gian Francesco, 1380-1459 / Poggio Bracciolini, Gian
Francesco, / Bruni, Leonardo

Poggii Dialogus et Leon. Aretini Oratio adversus hypocrisim

Sylva Ducis 1699

Ph.pr. 195#Beibd.1

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10040051-0